

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete

15 poäng

Omvårdnadsprogrammet med samsällsinriktning

– tankar om en nedlagd inriktning på gymnasiet

”Det är som att kasta en guldista i det tomma havet”

Health Care Program with community focus

– *thoughts about a no longer existing program*

”It’s like throwing a chest of gold in the empty ocean”

Katarina Nilsson

Helena Söderman

Sammanfattning

Statistik visar att antalet sökande till Omvårdnadsprogrammet (OP) blir allt färre. Behovet av utbildade och kompetenta undersköterskor kommer i framtiden att öka. Syftet med denna studie är att belysa och lyfta fram tankar och uppfattningar om hur en lokal inriktning – Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning (OP-s) - skapades i ett försök att höja statusen och intresset för vårddyrken.

Genom en enkät till elever på OP-s och genom kvalitativa intervjuer med en pedagog, programrektorn och utvecklingssekreteraren i kommunen, har vi försökt få fram olika tankar och uppfattningar kring inriktningen. Uppsatsen belyser följande frågor: Hur upplever en OP-s klass, en pedagog, rektorn på OP och utvecklingssekreteraren i kommunen alla skolans valmöjligheter? Är OP-s en utvecklingsmöjlighet för OP? På vilka sätt påverkar OP-s elevurval och nivågrupperingar? Varför är OP-s nerlagd?

Resultatet visar att eleverna och pedagogen, som skapade inriktningen, upplevde inriktningen som mycket lyckad, då den gav en gedigen yrkesutbildning och särskild behörighet till många utbildningar på universitet och högskola. Skolverket kritiserade inriktningen, eftersom den inte gav eleverna möjlighet till individuella val, och OP-s fick läggas ned. Slutsatsen är att ett förändringsarbete är svårt att genomföra ensam. Det krävs stöd från kollegor och ledning för att åstadkomma en hållbar utveckling.

Nyckelord:

Elevurval, Nivågrupperingar, Omvårdnadsprogram, Utvecklingsarbete, Valmöjligheter

Katarina Nilsson
Öjabyvägen 40
352 50 Växjö

Helena Söderman
Astrakanvägen 8
262 65 Ängelholm

Handledare: Elisabeth Söderquist

Förord

Vi vill tacka alla elever som ställt upp och så helhjärtat delat med sig av sina kloka och eftertänksamma tankar när de besvarat vår enkät. Vi tackar även pedagogen, programrektorn och utvecklingssekreteraren för deras engagemang och intresse för vårt arbete.

Vidare vill vi tacka vår handledare Elisabeth Söderquist för allt stöd och hjälp, samt goda råd under arbetets gång.

Vi tackar våra familjer för förståelse och uppbackning under denna intensiva tid, ett speciellt tack till David och Fredrik för teknisk datasupport.

Katarina Nilsson och Helena Söderman.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.1.1 Historik och nuläge.....	2
1.1.2 Omvårdnadsprogrammet.....	3
1.1.3Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	7
2. LITTERATUR.....	8
2.1 Lärande.....	8
2.2 Kunskap.....	10
2.3 Utveckling.....	12
2.4 Kvalitet.....	14
2.5 Valmöjligheter.....	15
2.6 Motivation.....	16
3. METOD.....	18
3.1 Allmänt om metod.....	18
3.2 Val av metod.....	18
3.3 Urval.....	19
3.4 Genomförande.....	20
3.5 Bearbetning av material.....	21
3.6 Tillförlitlighet.....	22
3.7 Etiska övervägande.....	23
4. RESULTAT.....	25
4.1 Intervjuredovisning.....	25
4.1.1 Valmöjligheter.....	25
4.1.2 Utveckling av Omvårdnadsprogrammet.....	26
4.1.3 Elevurval.....	27
4.1.4 Nivågruppering.....	30
4.1.5 Nedläggning av Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning.....	31
4.2 Enkätredovisning.....	32
4.3 Sammanfattning av intervjuerna.....	39
4.4 Sammanfattning av enkäterna.....	39
5. DISKUSSION OCH ANALYS.....	40
5.1 Valmöjligheter.....	40
5.2 Utveckling av Omvårdnadsprogrammet.....	42
5.3 Elevurval.....	44
5.4 Nivågruppering.....	47
5.5 Nedläggning av Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning.....	48
5.6 Avslutande kommentarer.....	49
REFERENSLISTA.....	51
Tryckta källor.....	51
Webbsidor.....	52
Samtal.....	53

BILAGOR.....	54
Bilaga 1: Intervjufrågor.....	54
Bilaga 2: Enkät angående Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning.....	55
Bilaga 3: Omvårdnadsprogrammet - Ett val för framtiden.....	58

1. Inledning

Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning (OP-s) skapades i avsikt att höja statusen på Omvårdnadsprogrammet (OP) och fånga elever som annars skulle välja ett teoretiskt program. Antalet sökande och antagna elever till OP har stadigt sjunkit de senaste åren. Som exempel var behöriga sökande och antagna till årskurs 1 läsåret 1994/95 totalt 4943 elever i landet. Elever som sökte i första hand och intagna läsåret 2007/2008 var totalt 2952 elever (www.skolverket.se). Statistik visar dessutom att 30 % av de elever som börjar på OP inte slutför sin utbildning (www.lo.se).

Runt om i landet har man på olika sätt försökt att höja statusen på OP. Vi har valt att belysa och lyfta fram olika tankar och uppfattningar om den lokala inriktningen OP-s på en gymnasieskola i X (=stad i södra Sverige). Inriktningen har funnits sedan hösten 2005 som ett alternativ till det vanliga OP. Skolverket har riktat kritik mot programmet, och möjligheten att söka OP-s finns inte sedan 2008. I Nyhetsbrevet (nr: 6) från Skolverket föreslår gymnasieutredningen att lokala inriktningar och specialutformade program avskaffas och ersätts med regionala inriktningar och kurser som Skolverket beslutar om och granskar. Skolverket är positivt till fastare strukturer för gymnasieskolans program för att öka likvärdigheten mellan utbildningarna (Norman, 2008).

Vi har båda arbetat som sjuksköterskor i 23 respektive 16 år med såväl akutsjukvård som äldreomsorg. Under dessa år har vi mött undersköterskor med skiftande kompetens och engagemang, på senare tid har vi märkt av en markant försämring av kvaliteten på nyutbildade undersköterskor. Detta tror vi beror på ett minskat intresse för att arbeta med vård- och omsorg med mindre motiverade sökande elever som resultat. Som blivande lärare på OP tycker vi att det är viktigt att titta på utvecklingsmöjligheter för programmet, eftersom det på många håll i landet är ett program med få sökande. En av oss kom i kontakt med OP-s under sin praktik, en inriktning som ökade intresset även för andra elevkategorier att söka vårdutbildning. Därför tycker vi att OP-s verkar vara ett intressant alternativ till att höja statusen och intresset för vårddyrket och vi vill närmare studera inriktningen, samt varför den har lagts ner. Vi kommer i vårt arbete via intervjuer och enkäter försöka belysa olika personers tankar och uppfattningar.

Vi hittar ingen statistik eller forskning vad det gäller jämförelser eller utvärderingar mellan vanliga OP och OP-s. Vi anser att det är intressant att lyfta fram OP-s, som var ett försök att höja statusen på OP. Vårt samhälle behöver fler undersköterskor och kompetenta undersköterskor. Dessa ska ha en gedigen teoretisk och praktisk utbildning i sitt bagage. De ska direkt kunna börja arbeta inom sitt yrke, men de ska också ha möjligheten att kunna studera vidare på universitet eller högskola.

1.1 Bakgrund

1.1.1 Historik och nuläge

Undersköterskeutbildningen har funnits sedan 1946. Ambitionen var då att ge dessa traditionellt kvinnliga yrken en teoretisk grund, utbildningen skulle ge status och bättre anställningsmöjligheter. Under 1971 blev yrkesskolan en del av gymnasieskolan och all ungdomsutbildning skedde i gymnasieskolans regi. Vårdlinjen startades, där eleverna efter ett år blev vårdbiträden och efter två år undersköterskor. Nuvarande Omvårdnadsprogram startade 1991 och i samband med det försvann övriga vårdinriktade specialkurser. Programmet blev 3-årigt och innehöll fler kärnämnen, karaktärsämnen och valbara kurser (www.skolverket.se). Meningen med detta var att höja statusen och ambitionsnivån för dessa utbildningar och att ge alla elever tillträde till eftergymnasiala studier. Tvärtemot intentionen finns statuskillnaderna fortfarande kvar mellan programmen och eleverna anser att de teoretiska programmen fortfarande ger högre status. De två olika gymnasiekulturerna, yrkeskulturen och den akademiska kulturen, lever vidare bland lärare och elever och klyftan mellan studieförberedande program och yrkesförberedande har ökat (www.regeringen.se). Dessutom ger de yrkesförberedande gymnasieprogrammen i praktiken sällan behörighet till högskolestudier, eftersom de flesta högskoleutbildningar har högre antagningskrav än allmän behörighet. Konsekvensen har blivit att de två studieförberedande programmen, de naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga, har expanderat kraftigt (SOU 2000:39).

Även på regeringsnivå har man uppmärksammat att det behöver göras något för att få utbildad personal till vård och omsorg. Vid ett regeringssammanträde 22 november 2007 tillsattes en särskild utredare, som ska skapa enhetliga kriterier för yrkeskompetens, kompetensintyg och yrkesbenämningar för omvårdnadspersonal. Utredaren ska lämna sitt slutbetänkande senast den 8 november 2008 (Dir 2007:155).

Redan idag finns det krav på personalens kompetens inom äldreomsorgen. Enligt socialtjänstlagen ska insatserna vara av god kvalitet och det ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Länsstyrelserna och socialstyrelsen har ansvar för att kommuner, landsting och privata vårdgivare lever upp till lagstiftningens krav. Idag saknas dock nationellt fastställda yrkeskrav för omvårdnadspersonalen som myndigheten kan utgå ifrån i sin tillsyn (Dir 2007:155).

Statistiken visar att på tio års sikt kommer pensionsavgångarna från de anställda inom äldreomsorgen att bli stora (Dir 2007:155) samtidigt som antalet personer med vård- och omsorgsbehov beräknas öka. Efterfrågan på kompetent personal kommer därför att öka kraftigt. Allt färre söker sig till vårddyrken via de reguljära utbildningsvägarna såsom gymnasieskolans Omvårdnadsprogram. För att klara personalförsörjningen i framtiden måste omvårdnadsarbetet göras mer attraktivt och statusen på både utbildning och arbete höjas. Flexibla och individuella lösningar behöver utvecklas.

De senaste årtiondena har elevgruppen som sökt till Omvårdnadsprogrammet och dess föregångare genomgått en stor förändring (Törnquist, 2006). Tidigare kom välmotiverade och högpresterande elever in genom konkurrens, eleverna idag är ofta skoltrötta och svagpresterande. Elevantalet har successivt minskat och under de sista tio åren har elevantalet halverats. På de flesta orter som har Omvårdnadsprogrammet kommer alla sökanden in.

1.1.2 Omvårdnadsprogrammet

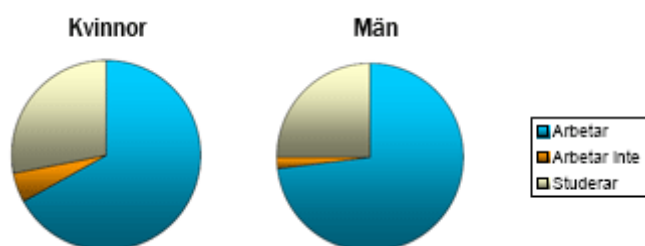
Läroplanen för de frivilliga skolformerna, 1994, omfattar uppgifter och mål för olika skolformer. *"Gymnasieskolan skall med den obligatoriska skolan som grund fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som förberedelse för yrkesverksamhet och studier vid universitet och högskolor mm. och som förberedelse för vuxenlivet som samhällsmedborgare och ansvariga för sina egna liv"* (Lpf 94, s.7).

På Skolverkets hemsida (www.skolverket.se) finns information om olika gymnasieprogram, däribland OP. Detta program vänder sig till elever som vill arbeta med människor. I alla omvårdnadsyrken handlar det om att möta människor som behöver hjälp och stöd i något av livets olika skeden. Utbildningen ger en förståelse för människan som en helhet, hur hon kan fungera biologiskt, psykologiskt och socialt liksom om olika livsvillkor, kulturer och

religioner. Genom att lära om andra kan man själv växa som människa. Teori och praktik vävs ihop i utbildningen. Den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU) om minst 15 veckor spelar en viktig roll. Den ger möjlighet att pröva lärdomar och teorier i verkligheten. Erfarenheterna från en arbetsplats blir ofta grund för verklighetsbaserat lärande i utbildningen. Det finns inga nationella inriktningar inom OP. Utbildningen kan profileras mot exempelvis hälsoarbete, äldreomsorg, psykiatrisk vård och omsorg, barn och ungdom, akutsjukvård och funktionshinder. Det kan finnas särskilda lokala inriktningar och specialutformade program. De nationella programmen består av kurser, vissa är obligatoriska för alla som läser på gymnasieskolan, andra är speciella för programmet och vissa kurser är valbara. För de flesta yrken behöver man fortsatt utbildning. OP förbereder t.ex. för arbete som undersköterska, vård- och omsorgsassistent, skötare och personlig assistent. Programmet förbereder också för bl.a. vidare utbildning till sjuksköterska, sjukgymnast, arbetsterapeut, socionom, lärare men kan även förbereda för utbildning och arbete inom räddningstjänsten eller som polis och kriminalvårdare. På dagens arbetsmarknad finns ungefär lika många jobb som antalet som utbildas. Möjligheterna till att finna ett arbete har även varierat mellan olika kommuner de senaste åren. Anledningen är de enskilda kommunernas ekonomi och därmed utrymme att anställa ny personal. Antalet gamla i befolkningen som behöver omvårdnad i framtiden kommer att öka och därmed ökar också behovet av vårdpersonal.

Diagram 1.

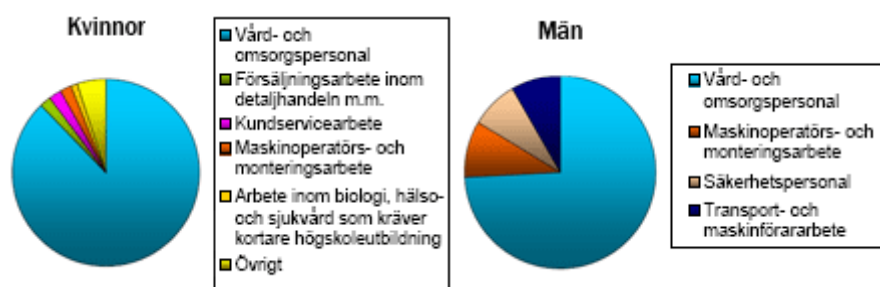
Vad gör eleverna efter programmet?

Källa: SCB

Diagram 2.

De vanligaste yrkesområdena tre år efter avslutade gymnasiestudier på OP.

Källa: SCB

Tabell 1.

Del av strukturbild av vanliga OP i X:

<i>Kärnämnen 750 p</i>	<i>Karaktärsämnen, Gemensamma kurser 800 p</i>	<i>Valbara kurser 550 p</i>
Svenska/Svenska som andraspråk A + B 200	Arbetsmiljö och säkerhet 50	Sjukvård 200
Engelska A 100	Datorkunskap 50	Psykiatri 200
Matematik A 100	Etik och livsfrågor 100	Lindrande vård 100
Estetisk verksamhet 50	Medicinsk grundkurs 100	Vårdpedagogik 50
Idrott och hälsa A 100	Människan socialt och kulturellt 100	Alternativ medicin 50
Naturkunskap A 50	Psykologi A 50	Socialpsykiatri 100
Religionskunskap A 50	Vård och omsorgsarbete 200	
Samhällskunskap A 100	Omvårdnad 150	

Enligt studievägledaren i X (samtal 14 maj, 2008) finns utöver ovanstående kurser ett projektarbete på 100 p och det individuella valet på 300 p. I X finns inriktningarna: Hälso- och sjukvård samt Psykiatri. Dessa inriktningar väljs i årskurs 2 med början i årskurs 3. De som valt Hälso- och sjukvård har inriktningskurserna Sjukvård, Psykiatri, Lindrande vård och Vårdpedagogik. Eleverna med Psykiatriinriktningen läser Sjukvård, Psykiatri, Alternativ medicin och Socialpsykiatri.

1.1.3 Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning

I Läroplanen för de frivilliga skolformerna står att läsa: ”Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. För att en skola ska utvecklas måste den fortlöpande ifrågasätta sina undervisningsmål och arbetsformer, utvärdera sina resultat och pröva nya

metoder” (Lpf 94, s.7). Vi har valt att titta närmare på hur det fungerar i X. Där har gjorts ett försök att höja statusen på OP, genom att skapa OP med samhällsinriktning. Tanken var att eleverna skulle få både en bred universitets- och högskolebehörighet och samtidigt en yrkeskompetens. Under tre år har det varit möjligt att i X söka OP-s. Tanken med OP-s är enligt pedagogen, som införde inriktningen (samtal 14 maj, 2008), att det individuella valet används till Matematik B, Engelska B och Historia A. Alla elever på OP-s läser samma 2400 p (av totalt 2500 p). Det enda som de har kunnat välja själva är 100 p. Där fick de möjligheten att välja: Engelska C 100 p, Matematik C 100 p, Samhällskunskap B 100 p, Historia B 100 p, Modersmål 100 p, Socialpsykiatri 100 p, Lindrande vård 100 p, Vårdpedagogik 50 p, Geografi A 50 p samt Idrott och hälsa B 50 p. Rekommendationen var att välja mellan Lindrande vård eller Socialpsykiatri utifrån sitt intresse, men valet var givetvis fritt om eleven ville välja något annat. Fördelarna med samhällsinriktningen är att eleverna i princip får samma karaktärsämnen som vanliga OP, men till detta en bred universitets- och högskolebehörighet. Den enda kurs som saknas, i jämförelse, är 50 p Vårdpedagogik, denna går att läsa in på Komvux vid intresse. Med andra ord läser eleverna på OP-s 750 p kärnämne och 800 p gemensamma ämnen (se tabell ovan), till gemensamma ämnen tillkommer: Sjukvård 200 p, Psykiatri 200 p, Alternativ medicin 50 p, Filosofi 50 p, Matematik B 100 p, Engelska B 100 p och Historia A 50 p, dessutom 100 p egen valbar kurs samt 100 p projektarbete (=2500 p).

Utgångspunkten var att OP-s skulle ha en bred högskole- och universitetsbehörighet, för att ge möjlighet att söka till utbildningar som handlar om arbete med människor. För att komma in på exempelvis Sjuksköterskeprogrammet efter OP krävs grundläggande behörighet samt Matematik B, Samhällskunskap A och Naturkunskap B. Naturkunskap B får OP-eleverna genom kurserna Vård- och omsorgsarbete samt Medicinsk grundkurs. Med andra ord saknas Matematik B för vanliga OP-elever (www.studentum.se). Vid antagning till Polisutbildningen bedöms den sökandes lämplighet utifrån flera olika kriterier. För att vara behörig krävs grundläggande behörighet för högskolestudier samt Svenska B, Historia A och Samhällskunskap A (www.polisen.se). Här behöver en elev på OP läsa Historia A för att vara behörig. Eleverna är dock inte behöriga att söka läkarutbildningen efter avslutad OP-s. Vill man gå denna utbildning finns tekniskt/naturvetenskapligt basår på universitetet (www.chalmers.se).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt arbete är att belysa och lyfta fram tankar och uppfattningar om Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning ur olika perspektiv. Genom att dra lärdom av dessa tankar och uppfattningar, är det en förhoppning att skolan kan utveckla hållbara och attraktiva alternativ när det gäller förändringsarbete.

Frågeställningar:

- Hur upplever dagens gymnasieelever och skolpersonal skolans valmöjligheter?
- Är OP-s en utvecklingsmöjlighet för OP?
- På vilka sätt påverkar OP-s elevurval och nivågrupperingar?
- Varför är OP-s nerlagd?

2. Litteratur

I litteraturdelen valde vi att börja med att ta upp olika författares tankar om lärande och kunskap som i sig är vida begrepp men ändå grundläggande för vår studie. Övriga teman riktas mot arbetets syfte och frågeställningar och har valts ut och avgränsats med tanke på intervjuernas och enkäternas resultat.

2.1 Lärande

Lärande är enligt Stensmo (1997) detsamma som förändring av något, t.ex. begrepp, attityder eller beteende. Det finns olika slags lärande. Metalärande innebär att man lär sig hur man tänker och lär, medan konfluent lärande betyder att tankar och känslor sammanflödar och strävar mot samma mål. En lärprocess styrs av den återkoppling (feedback), som den lärande får från sig själv och omvärlden.

Skolan är inte bara en samhällsinstitution (Carlgren & Marton, 2005), utan den har till uppgift att ombesörja det som somliga anser utgöra människans särart, att en generation lär den nästkommande. Det som gör en människa till en människa, det lär hon. Färdigheter och kunskaper, ett slags kollektivt intellekt, som nedärvs från generation till generation genom inläring, har utgjort mänsklighetens i särklass främsta och till en början enda, vapen i kampen för överlevnad. Även Säljö (2005) beskriver människans förmåga att utveckla och hålla liv i kunskaper och färdigheter, att ta vara på erfarenheter och att lära och skapa nya insikter. Alla sådana insikter, tekniker och färdigheter kräver kollektivt lärande över generationer. Skola och utbildning är viktigt för de processer vi kallar lärande, men de bidrar bara med en del av allt lärande om hur människor lär. Det går inte att sätta likhetstecken mellan undervisning och lärande.

Skolan är en del av vårt moderna samhälle och kan inte enbart förstås i och genom sig själv (Carlgren & Marton, 2005). Man måste se dess funktion i samhället och i samhällsutvecklingen. Samhällsförändringarna kan ses i skolan, men skolan har också betydelse för samhällets utveckling. Skolans förändring och förnyelse hänger ihop med det uppdrag den får och som svar på de förändringar som sker utanför skolan. Samtidigt som skolan är en del av samhället är den också självständig och följer inte alltid samhällets utveckling. Den snabba samhällsutvecklingen gör att skolan inte alltid hänger med i kunskapsutvecklingen. Därför är det viktigt att den moderna människan lär sig att leva med att

det inte finns något självklart rätt och i stället utveckla förnuftiga sätt att förhålla sig till detta. I stället för att lära sig det rätta svaret behöver man få en grund för att utveckla ett rimligt svar, att lära sig att analysera, dra slutsatser, argumentera och reflektera.

Vårt lärande sker i en rad olika sammanhang eller lärorum (Illeris, 2007). Varje lärorum erbjuder sina specifika möjligheter och präglar samtidigt det lärande som äger rum. Lärande i vardagslivet är grundläggande men blir lätt osammanhängande i vårt komplexa samhälle. Skolan erbjuder systematiska och målinriktade läromöjligheter men är inte alltid möjligt att tillämpa utanför skolan och utbildningarna. Lärande i arbetslivet är oftast direkt användbart men snävare och mindre teoretiskt och har ingen koppling till andra sammanhang. Internetbaserat lärande kräver att deltagarna har en stark motivation men är en lämplig form i många sammanhang. Det frivilliga intresseriktade lärandet kännetecknas av styrka och kvalitet, som beror på att deltagarna är engagerade och motiverade. Men detta lärande går sina egna vägar och är oftast inte tillräckligt för att uppfylla samhällets många olika behov. I vårt moderna samhälle krävs att det skapas ett samband i lärandet mellan de olika lärorummen. Svårigheten ligger i att samhällets uppbyggnad i praktiken leder till stora organisatoriska och läromässiga problem när man försöker binda ihop de olika lärorummen.

Verkligt lärande är kopplat till förmåga att handla, att reflektera över handlingens konsekvenser och att därefter på nytt ompröva handlingens riktning (Sundgren, 2005). Konsten att reflektera kan inte bestämmas av någon annan, utan måste växa inifrån med hjälp av målinriktade handlingar. Det är när man ställs inför problem och frågor som lärandet sker. Det är den reflekterade erfarenheten som är den viktiga.

Gardner anser (Lindström, 2005) att varje människa besitter åtta intelligenser, även om vi skiljer oss åt ifråga om starka och svaga sidor. Vi har olika intelligensprofiler, vilket gör arbetet i skolan mer komplicerat. Gardner menar att så gott som alla elever kan utveckla varje intelligens till en rimligt hög nivå, under förutsättning att de får lämplig uppmuntran, vistas i en stimulerande miljö och får god undervisning. Enligt Dewey (Sundgren, 2005) är mängden information stor och vi kan inte lära allt om allt. När vi ska lära något nytt måste vi därför kunna avgränsa och göra ett urval av det som studeras. Urvalet ska ske genom att eleven anknyter till något han eller hon har erfarenhet och intresse av.

2.2 Kunskap

”Huvuduppgiften för de frivilliga skolformerna är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna ska tillägna sig och utveckla kunskaper. Utbildningen skall främja elevernas utveckling till ansvarsställande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes – och samhällslivet” (Lpf 94, s.5).

Trots att skolans mest centrala funktion är att lära ut kunskap (Gustavsson, 2002) har det under större delen av skolans historia inte reflekterats över kunskap i förhållande till de läroplaner och de direktiv som styr skolans utveckling. Den kunskap som funnits i läroböcker och som förmedlats har tagits för given, det har länge ansetts självklart att den kunskap skolan står för inte behöver ifrågasättas. Kunskapen är inbyggd i det kulturella arvet och den kunskap som finns i praktiska verksamheter kallas inte för kunskap. Första gången kunskap nämns särskilt är i 1980 års läroplan. Här införs ett aktivt kunskapsbegrepp som utgår ifrån att människan är aktiv och kunskapsbyggande till sin natur. I 1992 års läroplanskommitté, Skola för bildning, problematiseras begreppet kunskap. Man skiljer här på fyra olika former av kunskap. Faktakunskap innehåller information, regler och konventioner. Här skiljer man inte mellan djup och ytlig kunskap eller mellan olika sätt att se på samma fenomen. Förståelsekunskap har kvalitativ karaktär och innebär att man uppfattar meningen eller innebörden i ett fenomen. Färdighetskunskap innebär att vi vet hur något ska göras och kan genomföra det. Förtrogenhetskunskap är bakgrundkunskap eller tyst kunskap som är förenad med sinnliga upplevelser och kommer till uttryck i bedömningar. När kunskap i vårt samhälle blivit en vara som kan köpas och säljas, har den också avlägsnats från människors konkreta liv. Detta ifrågasätter inte bara kunskapens utan också livets meningsfullhet. Frågan om kunskapens relation till det liv vi lever behandlas av många på flera sätt. Målet är att skolan ska stå i relation till samhället och livet.

Den teoretiska filosofin (Stensmo, 1994) arbetar med frågor som rör kunskap. En del är epistemologin som behandlar frågor om kunskapens ursprung, förutsättningar och giltighet. Inom epistemologin finns olika kunskapsuppfattningar, dessa är rationalism och empirism och den modernare uppfattningen som kallas konstruktivism. Rationalismen uppfattar kunskapen som en produkt av förnuftet. Genom logiskt eller matematiskt tänkande kan vi skapa sann kunskap. Platon var en rationalist och hävdade att kunskap är en återerinring, själen har sett idéerna i ett tidigare liv och kan återerinnra sig dem när de blir aktuellt, kunskapen är alltså

medfödd. Den rationalistiska epistemologin sätter den filosofiska diskursen och det utredande samtalet i centrum. Analys och logisk prövning av hållbarheten i olika resonemang är viktigt. Empirismen håller för sant att kunskapen kommer ur erfarenhet, den förvärvas genom att observera en yttre verklighet. Genom observation och abstraktioner från det som sinnen upplever utvecklar människan begrepp och kunskaper som svarar mot objekt i verkligheten. Allt som finns i förståndet har tidigare varit i sinnena och sinnesintrycken blir medvetna om man tänker över dem. Det finns bara ett sätt att fastställa kunskapens giltighet och det är att pröva den mot erfarenhet. Konstruktivismen, där Jean Piaget försöker formulera en teori om kunskapens uppkomst och utveckling, hävdar att kunskap är något som en människa konstruerar utifrån sina erfarenheter. Kunskap är ett mentalt verktyg för att förstå verkligheten och den konstrueras i ett samspel mellan sinnesintryck och förnuft. Genom självreglering försöker människan sträva efter att få en balans mellan yttre förhållanden och inre mental representation.

Enligt Maltén (1981) handlar pedagogik om människans förhållande till hur kunskapen inhämtas. Utifrån denna process har olika pedagogiska modeller utvecklats. Modellerna förutsätter en människosyn, som inkluderar vad människan är, har kapacitet att vara och vad hon kan utvecklas till med lämplig stimulering. De förutsätter även en samhällssyn och en uppfattning om skolans roll i samhället. Dessa diskussioner leder också till en kunskapssyn där man ifrågasätter vad kunskap är, för vem, till vad och i vems syften är den till för? Ska lärprocessen inrikta sig på enbart kunskap för skolan eller även på kunskap för vardagslivet i och utanför yrkeslivet? Maltén menar att om inte studierna känns meningsfulla och användbara dör den teoretiska kunskapen ganska snart. Samtidigt kan inte en människa ta ansvar och tänka självständigt utan att besitta reell kunskap som redskap för sitt handlande. Målsättningen måste därför vara ett ge den unga människan en allsidig utveckling under de tidiga skolåren för att kunna ge en beredskap att som vuxen ta ansvar för samhällets utveckling. I skolans arbete måste det därför ingå baskunskap och annan teoretisk kunskap och färdighet som fostran till självständighet, medansvar, samverkan och demokratiska beslut. Verklig kunskap är enligt Maltén ett sätt att vara snarare än en förmåga att återge eller reproducera något. Om teori och praktik kan förenas ger det eleven såväl tankestruktur som handlingsberedskap.

Dewey anser (Sundgren, 2005) att kunskap är något som formas i vårt medvetande, en aktiv konstruktion av omvärlden som vägleder våra handlingar och utgör grunden för våra känslomässiga reaktioner.

2.3 Utveckling

Skolan skall sträva efter flexibla lösningar för organisation, kursutbud och arbetsformer. Samarbetet med den obligatoriska skolan och med universitet och högskolor skall utvecklas liksom samverkan mellan de frivilliga skolformerna. Skolan skall eftersträva ett bra samarbete med arbetslivet, vilket är viktigt för all gymnasial utbildning men av avgörande betydelse för den yrkesförberedande utbildningens kvalitet. ... För att en skola skall utvecklas måste den fortlöpande ifrågasätta sina utbildningsmål och arbetsformer, utvärdera sina resultat och pröva nya metoder (Lpf 94, s.7).

Dewey (Stensmo, 1994) anser att all utbildning måste sträva mot framtiden. Utbildningen ska producera en framtid snarare än att reproducera det förgångna. På detta sätt inriktas utbildningen till att bli förändrad och förnyad. Utbildningen förenar individ och samhälle, föränderliga individer utvecklar samhället och ett föränderligt samhälle utvecklar individerna. Dewey anser att all utbildning innebär att individen får ta del av mänsklighetens sociala medvetenhet. Skolan måste vara öppen mot samhället och delaktig i sociala och kulturella verksamheter.

Enligt Goodson (2005) finns det olika processer av pedagogisk förändring - interna, externa och personliga. Interna förändringsaktörer arbetar inom skolan för att sätta igång och främja förändringar inom ramen för stöd och finansiering utifrån. Externa förändringar åläggs uppifrån på samma sätt som t.ex. nationella läroplaner. Personlig förändring sker utifrån de personliga övertygelser och de ambitioner som individerna för in i processen. Ju mer de här olika delarna integreras och stämmer överens, desto större sannolikhet är det att uppnå verkliga förändringar. Då kan man ta itu med frågor om varaktighet och generaliserbarhet. Vill beslutsfattarna uppnå en positiv skolutveckling, en attraktiv skola för alla parter, bör de utgå från - och stödja - lärarnas initiativ. Det är där man måste börja om man vill bilda koalitioner för förändring och det är där de nya förändringsteorierna måste starta - hos läraren.

Förändringar inom utbildningar är lätta att föreslå men svåra att genomföra och att hålla vid liv (Hargreaves & Fink, 2008). Hållbara förbättringar är beroende av ett framgångsrikt ledarskap. Kompetenta ledare kan åstadkomma stora och hållbara förändringar, men konsten är att hitta former för att göra dem hållbara och varaktiga då de kräver mycket kraft och energi av ledaren. Den offentliga utbildningen bör dra lärdom av de principer och metoder som de mest framgångsrika och livskraftiga företagen använder för att skapa hållbara förändringar och ett hållbart ledarskap. Hållbar förändring och ledning inom utbildningen har tre dimensioner: djup, bredd och längd. Hållbarhet handlar i grunden om att utveckla och bevara det som är viktigt på ett sätt som bevarar och utvecklar ett djupgående lärande och ger positiva resultat för andra nu och i framtiden.

Enligt Hargreaves och Fink (2008) är det stora flertalet reformförsök och initiativ till förändring inte uthålliga, inte ens de mest lovande. De anser att utifrån påtvingade, kortsiktiga resultatmål är oförenliga med långsiktig hållbarhet. Om människor däremot har en lidelse som är deras egen, och är deras lidelse gemensam och förstärkt av en känsla av brådska eller till och med skuld, finns det inga gränser för vad den kan åstadkomma. För de flesta lärare är kärnpunkten i varje förändring frågan om den går att genomföra i praktiken (Hargreaves, 1998). I principen om genomförbarhet ligger en stark känsla för vad som fungerar och vilka förändringar som går att göra för just den läraren i just den kontexten. Frågan om genomförbarhet innehåller ett destillat av komplexa och starka kombinationer av målsättningar, personliga faktorer, politik och begränsningar i arbetsmiljön. Det är utifrån dessa ingredienser som lärarens egen önskan om förändring antingen utvecklas eller hämmas. Om en ny metod är praktiskt genomförbar är därför en fråga om den går att använda, om den passar in i kontexten, om den passar den konkreta individen, om den stämmer med hans eller hennes målsättningar och befrämjar hans eller hennes intressen. Det är här som lärarnas förändringsmotivation ligger och det är denna motivation som varje förändringsstrategi måste mobilisera.

Enligt Sundgren (2005) är en central utgångspunkt i Deweys pedagogiska filosofi att människan är en samhällsvarelse. Förstår vi människan som i grunden social måste det också få konsekvenser för hur vi utformar skolans praktik. Samhälle, skola och individ måste utgöra en helhet om vi vill nå pedagogisk framgång. Skolans problem är att den är isolerad från det vanliga livets villkor och motiv. Därför måste skolan förnyas, den ska vara ett miniatyrsamhälle och inte en plats där uppgifterna bara har en abstrakt och avlägsen koppling

till tänkbart liv i framtiden. Dewey poängterar att det ska finnas ett konstant utbyte med verksamheter utanför skolan. Samspelet med exempelvis universitet, industrier och hemmen ska vara omfattande.

Det ligger nära till hands att tänka på Vygotskijs utvecklingszoner i arbete med skolutveckling. Människor är alltid på väg mot att erövra nya sätt att tänka och nya sätt att förstå världen. Den kunskap och de erfarenheter vi har använder vi i nya situationer, men de är också de resurser vi har för att försöka tillägna oss ny kunskap i interaktion med andra. När man erövrat en ny färdighet, uppkommer nya utvecklingszoner i relation till mer avancerade problem och så fortsätter det livet igenom (Säljö, 2005).

2.4 Kvalitet

De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar ska gälla alla elever. Viktiga principer i utbildningen är elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier och deras inflytande på innehåll och former (Lpf 94). Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer (1 kap. 2 och 9 §).

Glasser (Stensmo, 2000) anser att det är skolans och undervisningens uppgift att utforma en verksamhet med kvalitet så att alla elever ska uppfatta den som meningsfull, stimulerande, rolig och betydelsefull. Det måste kännas meningsfullt både för stunden och för framtiden. Det måste vara en skola där man lär för livet och inte bara för skolan. För att kunna kräva att eleverna arbetar målmedvetet krävs att de får meningsfulla arbetsuppgifter och att de känner sig stolta över det de åstadkommer och det arbete de gör är av hög kvalitet. Glasser menar att det som tillfredsställer behoven och känns bra har god kvalitet. Förmåga att arbeta mot belöningar och att tillfredsställa sina behov i framtiden istället för att tillfredsställa kortsiktiga behov är för Glasser ett kriterium på bra livskvalitet. Elever måste lära sig att välja det som känns bra på lång sikt. I en skola med kvalitet måste eleverna lära sig att själva känna igen kvalitet när de ser den. Det är viktigt att läraren inte är en auktoritär ”boss” utan en handledare för elevens självkontrollerande lärande och kan skapa klassrumssituationer där eleverna tillfredsställer sina grundläggande behov. Glasser presenterar sex villkor för att uppnå skolarbete med kvalitet. Dessa är att klassrumsmiljön måste vara varm och hjälpsam, att eleverna ombeds att bara utföra nyttigt arbete, att alltid göra sitt bästa, att själva utvärdera och förbättra sitt eget arbete. De två sista villkoren är att arbete med kvalitet alltid känns bra och att arbete med kvalitet aldrig är destruktivt.

Varje skola är ett minutiöst organiserat samhälle (Goodson, 2005) som får problem när dess äldre medlemmar känner sig besvikna och nedvärderade. Resultatet blir att de arbetar oengagerat och likgiltigt. De behåller sitt professionella kunnande för sig själva och för inte sin viktiga yrkeskunskap vidare till nästa generation av lärare. Detta gör att det blir problem med att upprätthålla kvaliteten i skolans verksamhet. Goodson kallar detta för kollektiv minnesförlust och menar att detta genererar en skola utan engagemang, intentioner och riktning.

Carlgren (2005) anser att införandet av rätten att välja skola och därmed någon form av skolpeng, samt rätt till bidrag för fristående skolor radikalt har ändrat förutsättningarna för verksamheten i skolorna. Lanseringen av marknadsinspirerat tänkande i skolan har setts som en väg att förbättra skolornas kvalitet genom konkurrens. Kravet på insyn och resultatkontroll har medfört att arbetet i skolorna måste synliggöras och argumenteras för på ett annat sätt än tidigare. Skolans verksamhet ska utvärderas gentemot skolans mål, vilket kräver att målen är uttolkade.

2.5 Valmöjligheter

I Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) står bl.a. att skolan ska sträva mot att varje elev utvecklar sin självkänedom och sin förmåga till individuell studieplanering. Eleven ska också medvetet kunna ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper samt att öka sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha. Skolpersonalen ska informera och vägleda eleverna inför deras val och kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och därvid motverka begränsningar i valet som grundar sig på kön och på social eller kulturell bakgrund.

Illeris (2007) menar att det viktigaste för dagens ungdomar att lära sig är förmågan att orientera sig, göra val som de kan stå för och inte kasta bort sitt liv på fel saker. Det är viktigt att befinna sig där man har sitt engagemang. Men han anser att i dagens samhälle måste man också under hela livet vara inställd på att vidareutbilda sig. Det krävs att man är flexibel, och öppen för omställningar. Svaret på osäkerhet är inte stabilitet, utan det är att ständigt vara mottaglig för och inriktad på lärande. Det är så oerhört mycket dagens ungdomar ska lära sig,

ämnesmässigt, känslomässigt, socialt, samhälleligt och framförallt identitetsmässigt. Gång på gång ställs de inför förändringar och val.

Kritik mot att det som lärs i skolan inte är nyttigt (Linde, 2005) förekommer i dagens skoldebatt och ett exempel är diskussioner om kärnämnen för alla i gymnasieskolan. Kärnämnen har mål som antyder nytta, glädje och personlig utveckling för den enskilde, men samtidigt motiveras de av att alla ska få behörighet för vidare studier på högskolan. Behörigheten har ett bytesvärde och gymnasiebetyget blir en biljett till högskolan. Eftersom alla gymnasieelever inte vill studera vidare, särskilt inte de som går ett yrkesförberedande program, devalveras det tänkta bytesvärdet. Samtidigt upplever dessa elever att de inte får någon nytta av alla kärnämnen som motsvarar den tid de måste lägga ner på dem.

Illeris (2007) menar att det ofta är kamrattrycket som styr elevernas val till gymnasiet. Det är viktigt för eleverna att hamna i rätt grupp och hamna i den klass som anses mest attraktiv.

2.6 Motivation

Ordet ”motivation” kommer från latinets *movere*, som betyder att röra sig. Motivation betecknar de processer som sätter människan i rörelse, de krafter som ger henne energi och riktning (Stensmo, 1997).

Det finns olika typer av motivation. Inre motivation innebär att målen finns inom en människa i form av behov som ska tillfredställas, känslor som ska följas och potentiella resurser som kan utvecklas. Med yttre motivation menas att målen finns i den omgivande miljön. Skinner beskriver (Stensmo, 1997) hur olika typer av belöningar och bestraffningar verkar som motivation i mänskligt beteende. Belöningar är konsekvenser som ökar sannolikheten för ett önskat beteende, medan straff minskar sannolikheten för ett visst beteende. Enligt Skinner håller straffen endast tillbaka icke önskvärda beteende snarare än att eliminera dem.

Några av drivkrafterna vid lärande är enligt Illeris (2007) motivation, vilja och attityder. Dessa faller normalt inte under begreppet känslor även om gränserna är flytande. Det talas mycket oftare om deltagarnas motivation än om deras känslor, när det gäller lärandet i skolor. I konkreta sammanhang handlar det oftast om en dubbel press på motivationen. Dels kommer den inifrån individen själv i form av osäkerhet, som handlar om vad och hur man ska lära sig

och om man är tillräckligt bra. Dels kommer pressen utifrån i form av krav, förväntningar, striktare regler och större kontroll. Motivationsproblemen börjar numera visa sig ganska tidigt i grundskolan, något som påverkar både arbetsklimatet och lärandet. Ännu starkare yttrar det sig i gymnasieskolan, där dessa problem är en viktig orsak till att alltför många faller ifrån.

Alla elever måste enligt Stensmo (1997) få uppmärksamhet och erkännande av att deras ansträngningar är värdefulla. Detta kan riktas såväl till enskilda elever som till grupper. Vad som kan höja elevernas prestation kan vara muntligt beröm, någon form av privilegium eller att erhålla någon förmån. En positiv självbild är en följd av framgång och upplevelser av kompetens, medan en negativ självbild är en följd av misslyckande och upplevelser av inkompetens. Läraren måste uppmuntra varje elev inom något område. Även lågpresterande elever måste uppleva att de är framgångsrika och kompetenta. Självkänslan befrämjas om eleven får en realistisk bild av sina möjligheter och gränser, styrka och svagheter.

3. Metod

3.1 Allmänt om metod

Ett forsknings- eller utredningsarbete börjar alltid med ett problem (Patel & Davidson, 1994). Problemet är det man avser att lösa eller belysa genom undersökningen. Det behöver inte innebära att problemet är problematiskt utan något som man är intresserad av att skaffa sig ny eller fördjupad kunskap om. Gränserna mellan utvecklingsarbete, utredning och forskning är otydliga. Det primära syftet med utvecklingsarbeten är att bidra till förändring. Detta gör man genom att utnyttja den kunskap som redan finns. Utredningar och forskning syftar till att producera kunskap. Den främsta skillnaden mellan dessa två är att forskningen är förankrad i teorier eller modeller. Forskaren har, till skillnad mot utredaren eller den som arbetar med utvecklingsarbete, vetenskapssamhällets krav och normer att leva upp till.

Det finns två olika forskningsinriktningar, kvantitativt respektive kvalitativ forskning. Med kvantitativt inriktad forskning menas sådan forskning som använder sig av statistiska bearbetnings- och analysmetoder. Med kvalitativt inriktad forskning avser forskning som använder sig av verbala analysmetoder (Patel & Davidson, 1994).

3.2 Val av metod

Kvalitativa intervjuer och enkäter lämpade sig för detta arbete. Genom intervjuerna nåddes ett fåtal personer på djupet, medan användandet av enkäter gjorde att urvalet blev större och underlaget bredare.

En kvalitativ intervju utgår ifrån den intervjuades perspektiv och har som syfte att få beskrivningar från olika infallsvinklar (Kvale, 1997). Forskningsintervjun är en specifik form av mänskligt samspel, där kunskap utvecklas genom en dialog. Intervjuaren har ett empatiskt tillträde till den intervjuades tillvaro. Det är inte bara ord som förmedlas, utan även tonfall, uttryck och gester. Samtalet är inte ett ömsesidigt samspel mellan två likställda parter. Det finns en maktasymmetri; intervjuaren definierar situationen, introducerar samtalsämnen och styr genom ytterligare frågor intervjuförloppet. Det är av stor vikt att intervjuaren har förberett sig.

I den kvalitativa forskningsintervjun är ett fenomenologiskt förhållningssätt en viktig utgångspunkt. Fenomenologin studerar den intervjuades värld, som den lever i, och försöker i detalj visa på dennes innehåll och struktur (Kvale, 1997).

Vid intervjuerna ställdes frågor om OP och OP-s, samt varför inriktningen lades ner (se bilaga 1). Intervjupersonerna fick 17 likadana frågor. Intervjuerna var till stor del standardiserade och strukturerade, för att ge möjlighet till förändringar vad gällde frågornas form och ordningsföljd, samtidigt som svaren skulle kunna jämföras.

Enligt Bell (1993) är det svårare än man tror att konstruera en enkät. En enkät ska ge den information man behöver, svarspersonerna ska acceptera den och det ska inte uppstå problem vid analysen och tolkningen av svaren. För att kunna avgöra vilka frågor som är viktiga att ställa får man gå tillbaka till sina hypoteser och sin målsättning för att målen ska uppnås.

I arbetet användes en ”enkät under ledning” (Patel & Davidson, 1994). Enkäten togs med till klassrummet vid besöket och eleverna besvarade den på plats, detta för att ev. hjälpa till eller förtydliga. Alla elever var inte där vid första tillfället, därför blev det ytterligare ett besök. Enkäter är en bra metod om det kan finnas känsliga frågor (Trost, 2001). Det är också bra med öppna frågor, där deltagarna får lämna egna synpunkter.

Enkäten innehöll tio frågor med olika svarsalternativ (se bilaga 2), en fråga utan alternativ samt utrymme för egna åsikter och funderingar. På flera frågor fanns även utrymme för kommentarer och eleverna uppmanades att fortsätta att skriva på baksidan vid behov. Ambitionen var att frågorna skulle vara enkelt utformade utan svåra ord, som kunde kräva förklaringar.

3.3 Urval

I mindre undersökningar måste man göra mer eller mindre tillfälliga urval i stället för slumpmässiga (Bell, 2006). Detta är acceptabelt under förutsättning att man ger en klar och tydlig redogörelse för hur man burit sig åt för att göra sitt urval och att man är medveten om vilka begränsningar detta innebär. Oavsett hur liten undersökningen är, bör man alltid sträva efter att få ett så representativt urval som möjligt.

Intervjuerna genomfördes med en pedagog, programrektorn och utvecklingssekreteraren för gymnasieskolan i kommunen. Dessa personers åsikter belyste inriktningen ur olika perspektiv. Pedagogen har arbetat med vårdutbildningar i många år och var den som arbetade fram och startade inriktningen. Han har följt den första OP-s klassen under tre år. Programrektorn för OP är anställd sedan ca tre år tillbaka och var inte med under OP-s start. Utvecklingssekreteraren har långvarig erfarenhet av skolutvecklingsfrågor. Personerna är inte slumpmässigt utvalda utan valda med tanke på profession och hur insatta de är i OP-s. I arbetet har ingen hänsyn tagits till intervjupersonernas kön eller ålder, eftersom detta inte bedömdes som relevant.

Enkäten lämnades ut till en OP-s klass i årskurs 3 våren 2008, eftersom de hade mest erfarenhet av sin utbildning. I klassen fanns 26 elever och samtliga var flickor. Alla elever svarade på enkäten.

3.4 Genomförande

Ett fåtal väl utförda intervjuer är mycket mer värda än ett flertal mindre väl utförda, kvaliteten ska sättas i första rummet (Troost, 2005). Intervjuaren måste skapa ett klimat där den intervjuade känner sig trygg och kan prata om sina upplevelser och känslor (Kvale, 1997).

Inför intervjuerna kontaktades berörda personer via e-mail eller besök. De fick då syftet formulerat för sig och information om att intervjun skulle spelas in på band. Intervjupersonen fick själv bestämma plats och tidpunkt för intervjun. Intervjufrågorna skickades till dem via e-mail, för att de skulle ha möjlighet att fundera och förbereda sig. Intentionen var att intervjufrågorna skulle vara enkelt formulerade, för att undvika missförstånd. Frågorna skulle kunna utvecklas utifrån situationen och under tiden skulle det vara möjligt att ställa följdfrågor. Intervjuerna fick ta max 60 minuter.

Intervjun med pedagogen var individuell och gjordes, enligt hans önskemål, på kvällstid hemma hos en av oss. Programrektorn och utvecklingssekreteraren ville bli intervjuade samtidigt, vilket inte kunde nekas dem. Intervjun gjordes på programrektorns kontor på gymnasieskolan. Frågorna ställdes i en bestämd ordning (enligt bilaga 1) och följdfrågor inflikades utifrån svaren de gav. Fokus har genomgående hållits på att i så stor utsträckning som möjligt få svar på våra frågeställningar.

Enkäten bör utprovas för att man ska kunna se hur lång tid det kan ta för en svarsperson att fylla i den, om alla frågor är begripliga samt om man behöver stryka frågor som inte ger någon användbar information. Enkäten bör prövas på samma typ av personer som undersökningsgruppen består av (Bell, 1993).

Via e-mail bestämdes lämpligt datum för att komma till klassen och lämna enkäten. Pedagogen hade informerat sin klass om enkäten och syftet med studien. Under tiden eleverna fyllde i enkäten fanns möjlighet för dem att fråga om något var oklart. Enkäten tog ca 20 minuter att fylla i och eleverna hade inga problem med frågorna. Eftersom urvalet bland OP-s elever var så begränsat, fanns ingen möjlighet att testa enkäten på några elever innan den lämnades ut.

3.5 Bearbetning av material

Enligt Patel och Davidson (1994) är det viktigt att notera att citaten inte får uppfattas som ”bevis” på att det man säger är sant utan enbart som en illustration till ett visst förhållningssätt, en process eller liknande.

De inspelade intervjuerna lyssnades på flera gånger och skrevs ordagrant ut i sin helhet. Innehållet strukturerades därefter upp och kategoriserades. Nya rubriker utkristalliserades utan hänsyn till intervjufrågorna. Överflödigt material, som inte hade med arbetets syfte och frågeställningar att göra, togs bort. Därefter analyserades och tolkades materialet. För att förtydliga intervjupersonernas tankar och uppfattningar användes utvalda citat. Resultatet redovisades i löpande text.

För bearbetning av materialet användes Kvales analysmetod ad hoc (Kvale, 1997), där man fritt kan växla mellan olika tekniker vid analysen av intervjumaterialet. Det gick då att välja vilka svar som skulle bearbetas ytterligare och vilka svar som hade mest betydelse för arbetet.

Vid bearbetningen av enkäten redovisades svaren fråga för fråga och resultatet sammanställdes i tabeller. För att underlätta kategoriseringen av elevernas kommentarer användes en färgpenna som hjälpmedel. Under tabellerna skrevs förklarande text och citat från elevernas utsagor. Citaten valdes för att lyfta fram både positiva och negativa sidor av OP-s. Elevernas egna funderingar sammanställdes för sig i en löpande text.

3.6 Tillförlitlighet

Vid undersökningar av olika slag måste man veta att man undersöker det som är avsikten, att validiteten är god. Undersökningen måste också göras på ett tillförlitligt sätt, reliabiliteten måste vara god. Validitet och reliabilitet står i ett visst förhållande till varandra, inget av dem kan uteslutas (Patel & Davidson, 1994).

För att försäkra sig om validiteten på ett instrument kan man använda sig av innehållsvaliditet och den samtida validiteten. Innehållsvaliditet kan åstadkommas genom en logisk analys av innehållet i instrumentet, vilket bör göras av en utomstående. Det bästa är om någon som är insatt i problemområdet får granska instrumentet. Med den samtida validiteten prövas instrumentet på någon grupp, som liknar den grupp som instrumentet är avsett för. Resultatet från den prövningen ska sedan jämföras med ett kriterium som representerar det man avser att mäta. Med generaliserbarhet menas om resultaten gäller för andra individer än de som förekom i undersökningen (Patel & Davidson, 1994).

Forskningsintervjun har utvecklats ur de vanliga samtal som förs i vardagslivet. Det finns olika typer av intervjupersoner, vissa är lättare att intervjua än andra. En del ger tydliga och konkreta svar och håller sig till ämnet. Andra är mindre värtaliga och har svårare att hålla sig till ämnet. Det finns som Kvale (1997) säger, inga ideala intervjupersoner.

Undersökningens tillförlitlighet är i hög grad relaterad till intervjuarens förmåga (Patel & Davidson, 1994). Intervjuaren gör bedömningar när de registrerar svar och här kan flera olika typer av bedömarfel uppträda. Förutsättningen för god reliabilitet är att intervjuaren är tränad och att standardiserade intervjuer används.

Genom att använda inspelningar ”lagras” verkligheten och man kan lyssna på dessa så många gånger det behövs, för att försäkra sig om att man har uppfattat allt korrekt. En annan person kan också lyssna och tolka, för att kontrollera reliabiliteten, vilket kallas interbedömarreliabilitet (Patel & Davidson, 1994).

När man försöker ta reda på om det intervjupersonerna säger är sant eller inte måste frågorna ”vad” och ”varför” bevaras före frågan ”hur”, undersökningens innehåll och syfte kommer före metoden. Att validera är att ifrågasätta. Enligt ett positivistiskt förhållningssätt begränsar

sig vetenskaplig validitet till gjorda mätningar. Mäter du vad du tror att du mäter? (Kvale 1997).

Vid intervjuer är tillförlitligheten också beroende av en eventuell intervjuareffekt. Den är ett resultat av att intervjuaren uppträder på ett sådant sätt under intervjun att individerna förstår vad som förväntas av dem, medvetet eller omedvetet (Patel & Davidson, 1994).

En av oss har under sin praktiktid lärt känna pedagogen och programrektorn, men har inte någon personlig relation till någon av dem. Reliabiliteten blir i praktiken aldrig perfekt, men då intervjuerna spelades in fanns möjligheten att lyssna på dem flera gånger för att utesluta missförstånd och feltolkningar.

För att kunna veta om en enkät är reliabel eller inte, måste man ha fått svaren på den. Fanns det t.ex. frågor som inte var besvarade? Markerades fler alternativ än vad som var avsikten? Var alla möjliga alternativ medtagna? När man sett resultatet kan ett omdöme av enkäten ges (Patel & Davidson, 1994).

När enkäten analyserades uppmärksammades att några elever kryssat i t.ex. både ”ja” och ”nej” på någon fråga, men där kommentaren visade vilket svar det skulle vara.

3.7 Etiska överväganden

För vägledning i arbetet användes Vetenskapsrådets Forskningsetiska principer (www.vr.se). Forskning är nödvändigt för både individernas och samhällets utveckling. Samhället har därför ett berättigat krav på att forskning bedrivs, att den inriktas på viktiga frågor och att den håller hög kvalitet. Detta krav, som kallas forskningskravet, innebär att tillgängliga kunskaper utvecklas och fördjupas, samt att metoder förbättras. Samhällets medlemmar har samtidigt ett berättigat krav på skydd mot otillbörlig insyn, de får inte heller utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning. Detta krav, som kallas individskyddskravet, är den självklara utgångspunkten för forskningsetiska överväganden.

Det grundläggande individskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskningen. Informationskravet innebär att forskaren skall informera om den aktuella forskningsuppdragets syfte och att deltagandet är frivilligt och går att avbryta.

Samtyckeskravet betyder att deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Forskaren skall få deltagares samtycke. I vissa fall bör samtycke dessutom fås från förälder/vårdnadshavare (t.ex. om de undersökta är under 15 år och undersökningen är av etiskt känslig karaktär). Med konfidentialitetskravet menas att enskilda människor inte kan identifieras av utomstående. I synnerhet gäller detta uppgifter som kan uppfattas vara etiskt känsliga. Nyttjandekravet innebär att uppgifter insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Personuppgifter insamlade för forskningsändamål får inte användas för beslut eller åtgärder som direkt påverkar den enskilde (vård, tvångsintagning, etc.) utom efter särskilt medgivande av den berörda.

Vid intervjuer och utlämnandet av enkäter togs hänsyn till individskyddskravet. Intervjupersonerna och eleverna fick god information om studiens syfte och fick möjlighet att själva bestämma om de ville delta eller inte samt rätten att själv avgöra graden av medverkan. Berörda personer avidentifierades så även skola och kommun.

4. Resultat

*”För att få insikt i världen
måste vi först skilja den åt,
men sedan måste vi samla den igen
och bringa den tillbaka till dess rätta sammanhang”* (Johann Wolfgang von Goethe)

Svaren på intervjuerna, speglar intervjupersonernas egna uppfattningar, erfarenheter och känslor. De redovisas utifrån sex teman med exemplifierande citat.

4.1 Intervjuredovisning

4.1.1 Valmöjligheter

Dagens gymnasieskola präglas av många val för eleverna. Programrektorn upplever att det är både positivt och negativt med valmöjligheter, men ibland invaggas eleverna i tron att dessa är större än vad de egentligen är i praktiken. Alla kurser som till en början erbjuds, kan inte startas. Den informationen får eleverna, det handlar om hur stora grupperna blir och om det finns rätt lärare tillgängliga. Detta är förvirrande för många elever. Det skulle kunna vara färre och tydligare val för dem, med tanke på det individuella valet. Genom samverkan med tre gymnasieskolor upplever ändå utvecklingssekreteraren att det finns ett stort utbud av kurser och det är en styrka, då det ger större möjlighet att få sitt förstahandsval. Problem uppkommer när få elever väljer dyra och udda kurser t.ex. fotografisk bild. Dessutom stramas kursutbudet åt av sig själv, då en del elever vill få behörighet till högskolan och då måste välja t.ex. en kurs i matematik. Det finns också elever som vill ha extra meritvärden, vilket medfört att antalet elever som väljer moderna språk inom individuella val har tredubblats. En annan svårighet är, enligt programrektorn, när schemat ska läggas och alla kurser ska planeras in.

Pedagogen konstaterar att det finns nackdelar med de individuella valen. Det finns en sådan uppsjö, ca 100 kurser, och det är inte alls säkert att man får sitt förstahandsval utan kanske fjärdehandsvalet. Han anser att det är för många och för svåra val för eleverna i skolan. Det som händer här på OP var att elever kunde få IG i sina individuella val. Det kunde vara så krasst att läraren sa till duktiga elever: *”Du kan inte få MVG för du är inte här tillräckligt, när du är ute i praktiken. Det blir svårt för eleverna, särskilt om de reser långt till sina praktikplatser”*. Fördelen är att ”svaga” elever kan välja individuella val som inte handlar om att plugga och fördelen för studiemotiverade elever är att kunna välja t.ex. Matematik C och

Engelska C. Programrektorn påpekar att det kan vara svårt för eleverna att göra strategiska val redan i årskurs 1. De är precis färdiga med sitt programval och då kommer skolans information om individuella val och meritkurser, med tanke på eventuella högskolestudier. Det är inte helt enkelt med alla val. Egentligen är det inte bra med individuella val för duktiga elever på natur- och samhällsprogrammet, konstaterar pedagogen. De pressas både hemifrån och från omgivningen att välja svåra kurser, men en del är taktiska och väljer enkla kurser för att höja betygen.

På OP-s är kurserna till största delen redan bestämda, vilket pedagogen tycker är bra. Det hade kunnat vara mer valbart, men det är svårt att få in det och om man väger för- och nackdelar mot vanliga OP överväger fördelarna så oerhört mycket genom att bara ha de här 100 p. Man hade kunnat få 100 p till om man hade tagit bort Filosofi och Alternativ medicin och lagt som individuella val, då hade man fått 200 p. Det är svårt att få ihop 300 valbara poäng och samtidigt få en bra yrkesutbildning, för målsättningen var att kunna gå ut och jobba direkt efter studenten. Skulle det göras annorlunda, menar pedagogen, kunde ett utökat program ordnas. Idealet här hade varit att köra 2800 p, för då hade man kunnat ha 300 p individuellt val. Hade ett utökat program godkänts skulle eleverna kunna välja detta. Troligtvis hade de inte valt det i alla fall, för det hade krockat så mycket med deras praktik. Det finns bara möjligheter och inga direkta begränsningar med denna inriktning. Begränsningen skulle i så fall vara svårigheten med att läsa ett extra språk eller Matematik C, men eleven har i alla fall sina 100 p. Det är en avvägning de får göra.

4.1.2 Utveckling av OP

Programrektorn ser en stor utvecklingspotential för OP genom att öka samarbetet med kommun och landsting. Hon anser att det inte enbart är en skolfråga att rekrytera elever till OP, utan det är även en samhällsfråga. Representanter från kommun och landsting är med på gymnasieskolans "Öppet hus" och informationer till årskurs 9. Enhetscheferna brukar komma och prata direkt med niorna, detta är kanske en anledning till att OP-klasserna blir fyllda. Syokonsulenterna är också involverade och går runt på OP och träffar OP-eleverna för att få information om hur det är att gå på OP.

Programrektorn berättar om ett annat sätt att utveckla OP. Eleverna kommer att kunna göra sin praktik på ULVE-enheten (Utveckling och Lärande VårdEnhet). ULVE är ett treårigt

pedagogiskt vårdutvecklingsarbete i samverkan mellan landsting och universitet i X. En ULVE är en avgränsad del av en befintlig vårdavdelning. Patienterna som vårdas där kommer företrädesvis att bli vårdade av studenter under handledning av sjuksköterskor och undersköterskor. Detta anser programrektorn kommer att höja nivån på APU: n (arbetsplatsutbildning).

Enligt utvecklingssekreteraren vill politikerna prioritera att arbeta för att fler pojkar söker till OP, det står i verksamhetsplanen för 2009.

Pedagogen upplever att intresset för utvecklingsarbete är svagt inom arbetslaget. Han har själv utvecklat hela OP-s genom att utgå från verksamheten och elevers synpunkter. Han var övertygad om att det gick att få mer motiverade elever till OP med rätt förutsättningar. Det handlade också mycket om marknadsföring (se bilaga 3). Pedagogen anser att OP-s är ett bra alternativ till att göra OP mer attraktivt, annars hade det inte funnits så många duktiga elever på inriktningen. Programrektorn däremot menar att inriktningen inte var ett alternativ som den var utformad då. Hade man kunnat plocka in Matematik B, Engelska B och Historia A i de valbara kurserna hade förutsättningarna förändrats, men det hade varit svårt för då måste vårdkurser plockas bort. Utvecklingssekreteraren tycker att för mycket fokus läggs på att det skulle vara så oändligt mycket finare att läsa allmän-teoretiska ämnen. Det är nog status i att läsa karaktärsämnen och dessutom ha ett individuellt val på 300 poäng.

Om man vill ge utbildningen högre status, då måste arbetsgivarna träda in, anser utvecklingssekreteraren. Nu har undersköterskor visserligen fått en bättre löneutveckling i det sista avtalet. Men det handlar också om arbetsvillkoren på arbetsplatserna, fortbildning, kompetensutveckling och vidareutveckling utav tjänster. Det är dessutom viktigt att ha en vuxenutbildning inom omvårdnad. *”Så den dagen man verkligen skriar efter arbetskraft, kommer det att bli en naturlig utveckling mot en högre status.”*

4.1.3 Elevurval

Enligt programrektorn diskuteras marknadsföring och hur man lockar elever till OP hela tiden. Det måste arbetas brett och det måste ske i ett samarbete med kommun och landsting. För det finns inget självändamål på den här skolan att det ska finnas många elever här. Om

eleverna hänger med i sina kurser får de körkortsutbildning: tio teorilektioner, sju körlektioner och halkbana.

Pedagogen tror inte att körkort och utlandspraktik är ett bra sätt att få elever att söka till OP. Det är inte sådana saker som lockar, utan det är resultatet av hela konceptet, att det är kvalitet i programmet. Det är viktigt att inte lova saker som inte går att uppfylla. Det som sägs måste eleverna uppleva som sant när de börjar sin utbildning och att det också är sant efter tre år. Både bra och dåliga rykten sprider sig med detsamma. Ungdomar idag är alldeles för smarta, de ser till vilka fördelar de får, när de har gått sin utbildning. Kvaliteten är viktig. Kan man erbjuda eleverna både en yrkesutbildning och möjligheten att läsa vidare på högskola och universitet kommer många att välja OP-s.

För att kunna konkurrera med friskolor är det återigen viktigt med kvalitet och att man får vad man blivit lovad, menar pedagogen. Utvecklingssekreteraren anser att det skolan gjort hittills i konkurrensen med friskolor är väldigt bra. Det handlar bl.a. om att åka runt och missionera, inte bara i närområdet utan även i kringliggande kommuner. Programrektorn poängterar framför allt vikten av att ha hög kvalitet på lärarna, att ha utbildade lärare och bra lokaler. God marknadsföring och att vi har nöjda elever, sådant sprider sig. Skolan jobbar mycket med sin personal, de ska se sig själva som ett viktigt verktyg i marknadsföringen. Det är viktigare än man tror, det man säger eller tycker om sin arbetsplats. Utvecklingsansvarig påpekar dessutom att skolan måste förmedla en positiv inställning till eleverna. Det är det som är det svåra att marknadsföra, att själv kunna vara positiv i katedern och att förmedla till eleverna att det är en ynnest att få gå på den här skolan. I ett privat företag får du inte stå och prata illa om företaget, då blir du inte långlivad där.

Utvecklingssekreteraren berättade om en utredning som gjordes på OP, där man undersökte elevernas inställning till att arbeta med äldre. Det visade sig att ett problem vid rekrytering av OP-elever är att många ungdomar inte är färdiga med sin attityd till äldre och inte vill arbeta inom det området. En del har dessutom inte en bra relation till sina mor- och farföräldrar och är inte vana att umgås med den generationen. Däremot kan de uppleva att de trivs med äldre, när de väl kommer ut och arbetar. Det är populärare att arbeta på lasarett än inom hemtjänst, men man får inte glömma att lasarettsvården också är mycket äldrevård. Att arbeta med äldre har ingen status bland ungdomar. *"Jag jobbade som lärare i samhällskunskap på Social Service linjen och försökte pliktroget integrera mot själva arbetsområdet som sådant och då*

skrek eleverna: - sluta tjata om äldre, vi vill jobba med barn! Jag tycker att det säger väldigt mycket om detta.”

Pedagogen tror att huvuddelen av OP-s eleverna inte hade gått OP om inte samhällsinriktningen hade funnits. Programrektorn menar att de som gick OP-s var väldigt nöjda med inriktningen, med viss indoktrinering utav den läraren som skapat den. Andra elever som valt den här inriktningen, var kritiska mot att de inte orkade läsa t.ex. Matematik B. *”De klarade inte det, de sa att de inte förstod vad de hade valt.”*

Både pedagogen och utvecklingssekreteraren anser att elevurvalet till OP har förändrats under den senaste tioårsperioden. Pedagogen tycker att elevurvalet förändrats till det sämre. Förändringen blev självgenererande och successivt fick programmet allt sämre status, eftersom elever som sökte programmet var svaga och omotiverade. Undervisningen fick läggas på en väldigt låg nivå, för att flertalet elever skulle klara sig, vilket gjorde att de duktiga eleverna inte blev tillräckligt stimulerade. Elevurvalet förändrades även pga. att studie- och yrkesvägledarna uppmanade svaga elever att söka OP, eftersom det var lätt att komma in. Pedagogen avslutar med följande: *”Skolan tar in alla sökande elever till det viktigaste yrket man kan tänka sig!”*

Utvecklingssekreteraren menar att sättet att antas till utbildningen har förändrats. Förr fanns ett bestämt antal platser och eleverna konkurrerade om dem, vilket gjorde att urvalet blev väldigt bra. ”Elitungdomar” kunde väljas ut och de ungdomar som inte kom in fick göra något annat. Numera tittar man på elevernas förstahandsval och dimensionerar utbildningen efter det, vilket betyder i princip att alla behöriga sökande kommer in och man får fler elever med lägre meritvärden. Kommunen här är väldigt angelägen om att eleverna får sitt förstahandsval. Det har varit en politiskt prioriterad fråga väldigt länge. Upptill 100 % har fått sitt förstahandsval och då får eleven en plats oavsett meritvärde. Även yttre faktorer har påverkat elevurvalet, genom att möjligheten att få anställning efter utbildningen under perioder varit sämre, med färre sökande som följd.

Programrektorn upplever att en särskild kategori av elever söker sig till OP. Det är de elever som har det jobbigt med sig själva och sin egen självbild. De har kanske varit med om svårigheter tidigare och är intresserade av psykologi och psykiatri pga. att de själva mår

dåligt. De blir intresserade av de här ämnena för att förstå sig själva. Det är positivt till viss del, men det blir väldigt jobbigt ju längre in i utbildningen de kommer. För mår man inte bra själv är det väldigt svårt att hjälpa andra och många får det jobbigt när de är ute på praktik.

4.1.4 Nivågruppering

Pedagogen upplever att de elever som söker till OP idag inte är speciellt motiverade, vilket leder till att studiemotiverade elever söker sig till andra program. *"Eleverna själva har bra koll på läget"*, anser han.

Det är stor skillnad på elevernas meritvärden i OP-klasserna idag, anser programrektorn. Det handlar också mycket om elevernas motivation och intresse för vårdyrket. Det blir svårigheter för lärarna att bedriva undervisning när spännvidden mellan eleverna är för stor.

Fördelen med att ha OP och OP-s parallellt är, enligt pedagogen, att de elever som inte vill plugga så mycket, men ändå vill bli undersköterskor, väljer OP. De som vill plugga mer och lägga ner mer energi, väljer OP-s. *"Då får man det här fula med en nivågruppering redan från början, där studiemotiverade och ambitiösa elever får en bättre studiemiljö."* Men detta gör att fler elever kan rekryteras till OP, dels de som är studiemotiverade, som söker OP-s, dels de som "nöjer" sig med enklare val på OP. *"Det är livsfarligt att säga att man ska nivågruppera, det får man inte säga, alla ska vara lika."* Om endast OP-klasser fanns, skulle man kunna nivågruppera utifrån intagningspoängen, fortsätter pedagogen, genom att göra lite mindre klasser och ge de svaga mer stöd. Finns OP-s blir det ett automatiskt val mellan OP och OP-s.

Det kändes som att elever på vanliga OP emellanåt upplevde att det var en statusskillnad mellan OP och OP-s, konstaterar pedagogen, vilket de själva bidrog med till viss del genom att inte vara i skolan och att vara borta mycket från praktiken. På OP-s fanns krav och högt tempo, men det fanns möjlighet att byta från OP-s till OP, för dem som ville. Tyvärr var det nog så att en del elever som gått OP-s hade fått högre betyg om de gått vanliga OP i stället. Det kunde vara en nackdel. Omedvetet höjdes kraven, men samtidigt när kraven höjdes kom det de svagare tillgodo genom att de drogs med. Programrektorn uttrycker att när hon hört elever säga att de upplevde sig som ett A och B-lag, fick hon gåshud. Det är fruktansvärt att gå en skola och känna att man är i fel lag. Det är inte vår sak att göra skillnad på elever. Det

handlar om vilka förväntningar man har som lärare när man går in och möter olika klasser, vilka förväntningar man lägger på eleverna. Det ska inte styras av att det står ett "s" bakom OP eller inte. *"Eleverna måste förvänta sig att bli behandlade på ett respektfullt sätt, de har rätt till samma utbildning."*

4.1.5 Nedläggning av OP-s

Pedagogen skötte själv allt med inriktningens utformning, planering, marknadsföring och start. Förslaget godkändes av dåvarande chefsrektor, som fått klartecken av gymnasieförvaltningen. OP-s blev som en profil inom OP och det behövde inte bli godkänt av Skolverket, då det var en lokal inriktning. Pedagogen hade ingen roll i inriktningens avslutning, utan fick bara besked om att inriktningen skulle läggas ned. Det hade kanske varit svårare att lägga ner inriktningen om kollegor hade stöttat. *"Jag blev ganska ensam med att försvara inriktningen och tillslut blev jag så jävla trött på detta tjat om att lägga ner en utbildning som är så bra, så gör det då tänkte jag."*

Enligt utvecklingssekreteraren var den centrala förvaltningen inte med, när det gällde OP-s start. OP-s profileringen var godkänd, men poängplanens utformning sågs inte då, i så fall hade inriktningen tagits bort med detsamma. Poängplanen uppmärksammades först hösten 2005, när inspektörerna från Skolverket kom, då intygade skolan att de skulle åtgärda det hela. Två år efter Skolverkets inspektion var det individuella valet fortfarande in-tecknat i utbildningskatalogen. Programrektorn fick då uppgiften att plocka bort inriktningen snabbast möjligt. Egentligen skulle "uppstädningen" ha skett mycket tidigare.

Programrektor förklarar att det tog ett tag för henne att förstå vad det handlade om, det var inte helt enkelt. Skulle poängplanen ha varit godkänd skulle Matematik B, Engelska B och Historia A legat under de valbara kurserna. Utvecklingssekreteraren fortsätter med att Skolverket slår ner på alla skolor, som inte har det individuella valet öppet. Skolverket får in alla poängplaner och detaljstuderar dem och då ser de med detsamma om något är fel. Skolverket bestämmer egentligen inte vilka lokala inriktningar som ska finnas, utan skolan utgår ifrån de resurser som finns, den lärarkapacitet man har.

Pedagogen hade velat ha kvar OP-s eftersom duktiga undersköterskor/skötare behövs i vården. Statusen i yrkeskåren behöver höjas. *"Att överlämna våra gamla och sjuka till*

personal som bara är snälla och trevliga räcker inte, utan eleverna behöver kunna reflektera också.” Både programrektorn och utvecklingssekreteraren anser att inriktningen inte kunde fortsätta, eftersom inriktningen inte uppfyller kraven för de individuella valen. *”Ett misstag som är begånget är korrigerat och sen är det bra med det”*, anser utvecklingssekreteraren. Pedagogerna hävdar att det skolan lutar sig mot är när Skolverket var på inspektion och sa att eleverna själva måste välja 300 poäng individuellt val. Det hade man kunnat överklaga. Som eleverna säger, vi har själva valt det från början, vi hade kunnat välja vanliga OP i stället. Både programrektorn och utvecklingssekreteraren anser att OP-s är en parentes, som är över i omvårdnadsprogrammets utveckling.

4.2 Enkätredovisning

Resultatet av enkätsvaren speglar elevernas egna uppfattningar, erfarenheter och känslor om OP-s.

1. Varför valde du Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning (OP-s)?

Svarsalternativ	Antal
Mitt egna val	21 (+3)
Jag valde som min kompis/mina kompisar	0 (+1)
Mina föräldrar påverkade mig	2 (+1)
Studievägledaren rådde mig	0 (+2)
Annat alternativ	0

Två elever har lämnat två svarsalternativ (mitt egna val och studievägledaren rådde mig samt mitt egna val och föräldrar rådde mig). En elev har lämnat tre svarsalternativ (mitt egna val, valde som kompisar och studievägledaren rådde mig). Dessa redovisas i parenteserna. Enligt tabellen ovan kan man se att flertalet elever har gjort ett eget val utan påverkan av någon annan.

2. Hade du valt OP även om samhällsinriktningen inte hade funnits?

Svarsalternativ	Antal
Ja	5
Nej	21

En övervägande majoritet hade inte valt OP om OP-s inte hade funnits. Det stora flertalet hade i stället valt olika inriktningar av Samhällsprogrammet (se tabell nedan).

2b. Vad hade du valt i stället (ett alternativ)?

Svarsalternativ	Antal
Samhällsprogrammet med olika inriktningar	15
Räddning, skydd och säkerhet	1
Fordonsprogrammet	1
Hotell/restaurang eller florist	1
Frisör	1
Gav inget alternativ	2

3. Vad tycker du om att ni endast haft 100 p egen valbar kurs?

Svarsalternativ	Antal
Mycket bra	13
Bra	8
Mindre bra	4
Dåligt	1
Mycket dåligt	0

21 av eleverna tyckte att det är mycket bra/bra att endast ha 100 p valbar kurs, 1 elev tyckte det var dåligt. Många av eleverna upplevde det som skönt att slippa alla val av kurser. En stor fördel är också att de slapp gå ifrån sin praktik för att gå på individuellt valt ämne (IVÄ).

”Man har ju sett hur kursplanen sett ut, gillar man inte den så kan man ju välja något annat. Men för mig var det bara positivt att kurserna låg ”inbakade” i programmet.”

”Man har inte behövt fundera så mycket, jag hade aldrig klarat att välja bland alla kurserna!”

”IVÄ har ej krockat med praktik, såsom det gjort för vanliga OP.”

”Hade varit kul om man fick välja åtminstone en kurs till utöver de 100 p.”

4. Är det någon kurs som du saknat att inte kunna välja?

Svarsalternativ	Antal
Ja	6
Nej	20

20 elever saknade inte någon kurs. 4 av eleverna som svarade ”ja” hade velat läsa mer språk, en hade velat läsa mer Psykologi och en Kemi A, Biologi A, Fysik A. En av dem som svarade ”nej” ångrar att hon inte valde Engelska C.

5. Finns det något annat du saknat på OP-s?

Svarsalternativ	Antal
Ja	2
Nej	22

22 av eleverna saknade inget på inriktningen. 2 elever svarade inte på frågan. De 2 eleverna som saknade något, önskade fler valmöjligheter och att läsa något mer språk förutom svenska och engelska.

6. Tycker du att OP-s är en bra/dålig utbildning?

Svarsalternativ	Antal
Bra	26
Dålig	0

Alla eleverna är eniga om att OP-s är en bra utbildning. De anser att de fått en bred och mångsidig utbildning, som är både studie- och yrkesförberedande.

”Man får hela samhällsinriktningen och man utvecklas mer som person tack vare alla omvårdnadsämnen osv. Det har varit kul med praktik och man har aldrig blivit skoltrött. Det har varit jättekul och lärorikt”!

”Det är en perfekt utbildning för dem som tycker om att studera, men också vill vara säkra på att få jobb efteråt.”

”Man får utbildning och praktik som ger arbetserfarenhet och kontakter, men samtidigt behörighet till universitet och högskola.”

7. Har du märkt av avundsjuka eller rivalitet mellan vanliga OP och OP-s? Om ja, på vilket sätt?

Svarsalternativ	Antal
Ja	12
Nej	14

Nästan hälften av OP-s eleverna tyckte att de märkt av avundsjuka eller rivalitet.

”Man kan känna sig mer som en ”pluggis” när man går OP-s, fast det är positivt för mig.”

”Eftersom OP-s varit mer studieinriktat (motiverat) känns det som vanliga OP blivit lite åsidosatt.”

”De verkar tycka att vi är plugghästar med näsan högt i vädret. De verkar även vara avundsjuka på vår kunskapsvidd, klassammanhållningen.”

”OP-s har alltid haft högre krav på sig och presterat mer än OP, som känt likadant.”

8. Kan du rekommendera utbildningen till någon annan? Varför?

Svarsalternativ	Antal
Ja	26
Nej	0

Alla kan rekommendera utbildningen, då de tycker att den inte bara har varit yrkes- och studieförberedande, utan även varit givande för den personliga utvecklingen och gett kunskaper om både sig själv och andra.

”Man lär sig väldigt mycket om sig själv men även om andra och det är ett högt tempo, men praktiken gör det inte så farligt eftersom man kommer bort från det. Man behöver inte läsa upp Historia, Engelska B och Matte B för att läsa vidare!”

”Ja den är jättebra, men om jag skulle göra det så skulle jag ändå poängtera att det är en hel del plugg.”

”Man får en bra grund till allt egentligen. Får träna sina sociala färdigheter mycket samtidigt som man ”blir” något.”

”Som sagt: Många vill gå vanligt samhälle utan någon praktik alls. OP-s är ungefär som vanlig samhälle men att man lär sig otroligt nyttiga saker inför framtiden samt att man får praktik som är oerhört viktigt tycker jag.”

9. Planerar du att läsa vidare i framtiden? Om ja, till vad?

Svarsalternativ	Antal
Ja	21
Nej	0
Vet inte	5

Det stora flertalet elever planerar att studera vidare på universitet eller högskola. 13 elever vill läsa vidare till sjuksköterska, 4 till lärare, 2 till jurist, 2 till socionom. Läkare, polis och psykolog nämns också. 4 elever har uppgivit mer än ett alternativ.

10. Vet du varför inriktningen inte längre ska fortsätta? Om ”ja” vilken är orsaken?

Svarsalternativ	Antal
Ja	16
Nej	7

3 elever har kryssat både ”ja” och ”nej” och finns därför inte med i tabellen. De elever som har svarat ”ja” vet orsaken till att inriktningen ska bort.

”Skolverket anser att OP-s är en dålig utbildning eftersom eleverna inte själva kan välja sina valbara kurser.”

”De anser att den är onödig för att man kan välja till liknande inriktning på vanliga OP så att den blir som OP-s. Blir dock ej samma sak, alla som söker OP är nog inte redo för det.”

”Skolverkets bestämmande! Dåligt med pengar! Lyssnar inte på OP-s elevernas åsikter om programmet!”

”Det är som att kasta en guldkista i det tomma havet.”

11. Vad har utbildningen gett dig?

Eleverna upplevde att utbildningen inte bara gett dem kunskaper inom vårddyrket utan även personlig utveckling och personlig mognad. Detta återkom i så gott som alla elevers kommentarer. Många känner att de fått ett helt nytt sätt att se på andra människor och deras problem och behov. Även om inte alla kommer att arbeta inom vården i framtiden anser de att de har fått kunskap, insikt och redskap som kommer till nytta var man än hamnar i livet. En stor fördel är den särskilda behörigheten till universitet och högskola.

”Denna utbildning har gett mig en större mognad, insikt och förståelse, både för mig själv och för andra människor. Jag förstår mig på olika sjukdomar och psykiska besvär och vet hur de ska bemötas/behandlas osv. Teorin och praktiken har gett mig en stadig grund för framtida arbetsuppgifter”!

”ALLT!”

”Mer kunskap, en otrolig positiv personlig utveckling. Den har gett mig redskap för framtiden. Jag har även fått vänner för livet genom denna utbildning. Man lär sig av varandra och utvecklas tillsammans.”

”Många nya kunskaper och insikter om mig själv och andra. Självförtroende när man kommer ut i arbetslivet, man vet att man kan vad som krävs ute. Man pluggar det man behöver direkt på tre år och behöver inte slita på t.ex. Komvux för att läsa upp nödvändiga ämnen till universitetet.”

”Kunskap inom sjukvård och psykiatri, självkännedom, har vuxit enormt som människa. Tack vare utbildningen! Jag hade aldrig valt vanlig OP. Intresse för att läsa vidare och fortsätta utvecklas som människa.”

12. Utrymme för egna åsikter och funderingar!

I enkäten kom det fram att alla elever tyckte det var tråkigt att inriktningen inte fick finnas kvar. De kände sig förbigångna när OP-s lades ner, ingen var intresserad av vad de tyckte. De tyckte t.ex. att Skolverket skulle ha kunnat lyssna mer på dem.

När det gällde IVÄ (individuellt valt ämne), tyckte eleverna att de redan gjort sitt val i och med valet av OP-s. De ansåg att det var en fördel att inte ha IVÄ eftersom dessa kurser krockade med praktiken.

De har alla positiva erfarenheter av utbildningen och är övertygade om att OP-s hade kunnat höja statusen på både utbildning och vårddyrke och på detta sätt lockat fler ungdomar till vården.

”Jag tycker att Skolverket och andra berörda lärare som är emot OP-s ska ta och undersöka vad eleverna tycker om utbildningen. Skolverket ska väl arbeta FÖR eleverna i stället för emot?! Jag är övertygad om att majoriteten av vår klass är väldigt nöjda med tiden då utbildningen har varit och de kunskaper vi har fått.”

”Det är jättesynd att denna linje inte kommer att fortsätta med nya klasser. Det känns som att det är en linje som höjer standarden på OP och som verkar lockande för de som kanske skulle välja en teoretisk linje som samhälle eller natur.”

”Utbildningen är verkligen bra och får fler att välja omvårdnad som annars inte hade gjort det. Skulle dock vara bra om man kunde välja att utöka sin studieplan till över 2500 poäng. Språk känns nämligen som en viktig del inom vården.”

”Det är idiotiskt att lägga ner OP-s. Vår klass är det finaste exemplet av en lyckad inriktning. Deras (Skolverkets) argument om att man inte får välja själv är ett kasst argument. De som får välja verkar ha en kaotisk studietid. IVÄ krockar med allt.”

4.3 Sammanfattning av intervjuerna

Intervjupersonerna ansåg alla att dagens gymnasieskola har för många och svåra val, vilket kan skapa förvirring och frustration bland elever. Det är inte lätt att vara strategisk och ta ställning till hur valen kommer att påverka framtida studier och yrkesval. Samhället är i ständig förändring och skolan måste vara delaktig i denna process. Skolutveckling är inte enbart ett skolproblem utan också ett samhällsproblem. Ett sätt att utveckla OP är därför att utöka samarbetet med kommun och landsting, anser programrektorn. För att rekrytera elever till olika program och inriktningar visar vårt resultat att bra marknadsföring och god kvalitet på undervisning är viktiga faktorer. Pedagogerna ville dessutom utveckla OP på ett annat plan och utformade en lokal inriktning i form av OP-s. Pedagogerna är övertygade om att eleverna ser till vad utbildningen ger dem på sikt – i detta fall både en yrkesutbildning och behörighet till universitet och högskola. En nackdel med att ha OP-s parallellt med OP är när eleverna upplever en nivågruppering, anser programrektorn, att det finns ett A- och ett B-lag. Pedagogerna tycker att det är en fördel att klasserna kan bli mer homogena. Enligt Skolverket uppfyllde inte OP-s kraven för det individuella valet och fick därför inte finnas kvar.

4.4 Sammanfattning av enkäterna

Enkäten visade att alla elever i OP-s klassen var mycket nöjda med sin utbildning och de har svårt att förstå varför den lades ner. Eleverna tyckte själva att OP-s höjde standarden på OP. Hade inte OP-s funnits hade nästan samtliga valt ett annat program och då hade de flesta valt ett teoretiskt program. Många av eleverna på OP-s upplevde det som en stor fördel att slippa alla individuella val. En annan stor fördel var att de slapp gå ifrån praktiken för att delta i individuellt valt ämne. En risk med att ha OP-s parallellt med OP var att det kunde uppstå nivågrupperingar. Nästan hälften av OP-s eleverna tyckte att de märkt av avundsjuka eller rivalitet mellan klasserna. Vid Skolverkets kritik och nedläggning av inriktningen upplevde eleverna att ingen lyssnade på deras tankar och synpunkter.

5. Diskussion och analys

I diskussionen knyter vi samman de viktigaste delarna av arbetets resultat med relevant litteratur och egna funderingar utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. Vi har utgått från de teman som utkristalliserades i resultatredovisningen.

5.1 Valmöjligheter

Vår elevenkät visar att flertalet elever har gjort sitt gymnasieval utan påverkan av någon annan. Detta tyder på att OP-s eleverna var insatta, självständiga och kompetenta till att göra egna val. En annan anledning kan vara att de i OP-s fick både en yrkesutbildning och behörighet till högre studier, vilket sågs som en stor fördel och gjorde valet lättare. Illeris (2007) däremot menar att det ofta är kamrattrycket som styr elevernas val till gymnasiet. Det är viktigt för eleverna att hamna i rätt grupp och hamna i den klass som anses mest attraktiv. Vi fann i detta fall att resultatet inte stämmer överens med den litteratur vi funnit. En anledning kan vara att dessa elever var mogna och visste vad de ville ha. Vi anser dock att Illeris har rätt då vi av erfarenhet vet att elever i många fall påverkas av kamrater, vilket kan leda till fel val. Viktigt är att eleverna i god tid får rätt information om de olika programmen. Enligt vår uppfattning har studie- och yrkesvägledare en viktig funktion när det gäller information och marknadsföring. Vi tror att deras åsikter väger tungt vid tveksamma elevers gymnasieval, därför är det av största betydelse att de är väl insatta de olika programmens mål och krav.

Resultatet från både intervjuer och enkäter visar att det finns både för- och nackdelar med elevernas individuella valmöjligheter. Valen skulle kunna vara färre och tydligare för eleverna. Programrektorn påpekar också att det kan vara svårt för eleverna att göra strategiska val redan i årskurs 1. När de precis är färdiga med programvalet kommer skolans information om individuella val och meritkurser, med tanke på eventuella högskolestudier. I X är det en fördel att tre stora gymnasieskolor kan samverka med kursutbud, samtidigt som schemaläggningen, som programrektorn påpekar, är en stor svårighet. Pedagogen tar också upp en annan dimension och det är att pressen kan bli stor för en del elever som satsar på skolan och väljer svåra kurser. Alla är överens om att det finns för många och svåra val för eleven. Samtidigt kan det kännas lockande med dessa val. Det finns kurser som verkar intressanta och spännande, men är det en kurs som inte får tillräckligt många deltagare blir den inte av, vilket kan kännas som ett svek mot den enskilde individen. Illeris (2007) påpekar

att dagens ungdomar gång på gång ställs inför förändringar och val. Det är så oerhört mycket de ska lära sig. Illeris menar att det viktigaste för dagens ungdomar att lära sig är förmågan att orientera sig, göra val som de kan stå för och inte kasta bort sitt liv på fel saker. Det är viktigt att befinna sig där man har sitt engagemang. Enligt Dewey (Sundgren, 2005) är mängden information stor och vi kan inte lära allt om allt. När vi ska lära något nytt måste vi därför kunna avgränsa och göra ett urval av det som studeras. Urvalet ska ske genom att eleven anknyter till något han eller hon har erfarenhet och intresse av. Vi undrar vad vi kan göra för alla elever som är skoltrötta och inte känner något engagemang. Vi tror att de elever som är trygga i sig själva klarar alla dessa val. Dessvärre har inte alla ungdomar förutsättningar till att kunna välja av skiftande anledningar och då kan dessa val i kombination med andra svårigheter kännas som hinder i deras skolvardag och de bryr sig kanske inte om vad de väljer. Trots att vi idag har så många val kanske det ändå saknas rätt val för just dessa elever. Alternativen till att inte välja en gymnasieutbildning är idag begränsade. Att välja "rätt" ligger i slutändan på den enskilde individen. I Lpf 94 står att eleven ska öka sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha. Skolpersonalen ska informera och vägleda eleverna inför deras val och kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet. Generellt frågar vi oss om det ställs för stora krav på eleverna idag vad det gäller val. Har ungdomar tillräcklig mognad och insikt för detta i denna ålder? Att göra ett strategiskt rätt val som 16-åring, känns kanske inte lika rätt tre år senare. Vår slutsats är att det gynnar eleven om kursutbudet skärs ner, då det stora utbudet kan skapa förvirring. Vi anser dock att det ska finnas både teoretiska och praktiska kurser, beroende på hur studiemotiverad eleven är. Vi håller med Dewey om att eleven måste kunna göra ett urval genom att kunna anknyta till det som är intressant. Vi tror att det för de flesta elever känns väldigt avlägset med högskolestudier, när man precis har börjat årskurs 1 på gymnasiet. En del elever är ännu osäkra på om deras gymnasieval är rätt och att då behöva tänka ytterligare framåt i tiden på högskolestudier känns avlägset.

Enkäten visar att eleverna i den här OP-s klassen fann det oerhört skönt att slippa individuella val. På OP-s är kurserna till största delen redan bestämda, vilket pedagogen och eleverna tycker är bra. Pedagogen tycker visserligen att det kunde finnas mer valbara poäng för t.ex. språk, men att det inte fanns utrymme för det. Möjligheten hade varit ett utökat program till 2800 poäng. Att klara så många poäng under sin gymnasietid kan bli en stor press på eleven. Problemet kvarstår dessutom för yrkesinriktade program, där praktik ingår, att antingen blir praktiken lidande eller det individuella valet. De flesta eleverna på OP-s tyckte det var mycket

bra eller bra att endast ha 100 p valbar kurs. De flesta saknade inte heller någon kurs. Av dem som saknade någon kurs var det främst mer språk som var ett önskemål. Programrektorn och utbildningssekreteraren anser att då individuella val inte existerar på OP-s är inriktningen över huvudtaget inget alternativ. Dessa elever kände inget behov av att ha individuella val. De anser att de redan har gjort sitt val, när de valde OP-s. Vi upplever att eleverna på OP-s från början var väldigt målinriktade. De bedömde redan i nian att de ville läsa de karaktärsämnen, som finns på OP, men samtidigt tänkte de på eftergymnasiala studier. En övervägande majoritet hade inte valt OP om OP-s inte hade funnits, det stora flertalet hade i stället valt olika inriktningar av Samhällsprogrammet. Vår slutsats är att eleverna har valt att inte behöva välja i och med att de sökte OP-s. Valet var redan gjort och de visste förutsättningarna. Vi tror som både elever och intervjupersoner att för många val kan bli både förvirrande och frustrerande. Idén att utöka inriktningen till 2800 poäng tror vi kan bli svårt även för den mest studiemotiverade, ökad kvantitet kan leda till minskad kvalitet. Ett program kan inte innehålla alla kurser. Har eleven valt ett yrkesprogram med dess karaktärsämnen och tid för praktik, måste det prioriteras före t.ex. ett språk.

Det stora flertalet elever i vår enkätundersökning planerar att studera vidare på universitet eller högskola. Många elever på OP-s valde denna inriktning med tanke på framtiden och möjligheten att direkt kunna studera vidare. Illeris (2007) anser att i dagens samhälle måste man under hela livet vara inställd på att vidareutbilda sig. Enligt honom krävs det att man är flexibel och öppen för omställningar samt att ständigt vara mottaglig för och inriktad på lärande. Vi håller med Illeris – i dagens samhälle med dess snabba utveckling är det en förutsättning att alla kontinuerligt får möjlighet att uppdatera sina kunskaper och fortlöpande är öppen för förändringar oavsett vilken yrkeskategori man tillhör.

5.2 Utveckling av OP

Att försöka rekrytera elever till ett oattraktivt program är inte enbart en skolfråga utan i allra högsta grad också en samhällsfråga, detta är våra intervjupersoner helt eniga om. Gymnasieskolan, där vi har gjort vår studie, har kommit långt i samarbetet med olika aktörer i kommun och landsting och upplever detta som mycket positivt. Det är också en nödvändighet i vårt snabbt föränderliga samhälle att den kommunala skolan håller sig uppdaterad på vad som händer för att vara attraktiv och kunna konkurrera med bl.a. friskolor. Samarbete mellan skola och samhälle är viktigt och nödvändigt, speciellt i skolor som är yrkesinriktade och där

kunskapen hela tiden utvecklas och förändras. Maltén (1981) anser att om teori och praktik kan förenas ger det eleven såväl tankestruktur som handlingsberedskap. Även Stensmo (1994) har dessa tankar, det finns bara ett sätt att fastställa kunskapens giltighet och det är att pröva den mot erfarenhet. Vårt lärande sker i en rad olika sammanhang eller lärorum (Illeris, 2007) och varje lärorum erbjuder sina specifika möjligheter och präglar samtidigt det lärande som äger rum. I vårt moderna samhälle krävs att det skapas ett samband i lärandet mellan de olika lärorummen. Enligt Gustavsson (2002) behandlas kunskapens relation till det liv vi lever av många på flera sätt. Målet är att skolan ska stå i relation till samhället och livet. Dewey anser (Stensmo, 1994) att utbildningar förenar individ och samhälle, föränderliga individer utvecklar samhället och ett föränderligt samhälle utvecklar individerna. Han menar att utbildningar ska producera en framtid snarare än att reproducera det förgångna. Dewey fortsätter (Sundgren, 2005) med att poängtera att det ska finnas ett konstant utbyte med verksamheter utanför skolan. Även Carlgren och Marton (2005) anser att skolan är en del av vårt moderna samhälle och man måste se dess funktion i samhället och i samhällsutvecklingen. Den snabba samhällsutvecklingen gör att skolan inte alltid hänger med i kunskapsutvecklingen. I stället för att lära sig det rätta svaret behöver eleven få en grund för att utveckla ett rimligt svar, att lära sig att analysera, dra slutsatser, argumentera och reflektera. Enligt Sundgren (2005) är verkligt lärande kopplat till förmåga att handla, att reflektera över handlingens konsekvenser och att därefter på nytt ompröva handlingens riktning. Det är när man ställs inför problem och frågor som lärandet sker. Det är den reflekterade erfarenheten som är den viktiga. Skolan är inte bara en samhällsinstitution (Carlgren & Marton, 2005), utan den har till uppgift att ombesörja det som somliga anser utgöra människans särart, att en generation lär den nästkommande. Goodson (2005) kallar detta för kollektiv minnesförlust och det genererar en skola utan engagemang, intentioner och riktning.

På de skolor där vi gjort vår ”verksamhetsförlagda tid” (Vft) upplevde vi att det var ett problem för vissa lärare att hålla sig à jour med verkligheten och förändringarna utanför skolvärlden, vilket gjorde att den kunskap som de förmedlade kanske inte var den senaste och i vissa fall till och med felaktig. Detta genererar ofullständig kunskap och bidrar kanske till att yrkesinriktade program får låg status. Det borde ingå i lärarnas arbete att regelbundet hospitera och uppdatera sig inom det område de ska utbilda inom, att förankra kunskaper i olika lärorum. Enligt Goodson (2005) får skolor problem när dess äldre medlemmar känner sig besvikna och nedvärderade. Resultatet blir att de arbetar oengagerat och likgiltigt. De

behåller sitt professionella kunnande för sig själva och för inte sin viktiga yrkeskunskap vidare till nästa generation av lärare. Detta gör att det blir problem med att upprätthålla kvaliteten i skolans verksamhet. Goodson kallar detta för kollektiv minnesförlust och genererar en skola utan engagemang, intentioner och riktning. Att en generation lär den nästkommande, anser vi är betydande för skolutveckling, genom att låta äldre elever lära yngre och även att erfarna lärare handleder och för vidare sina förvärvade erfarenheter till nyutbildade lärare gör att man måste reflektera över sina egna kunskaper. Carlgren och Martons, samt Sundgrens åsikter om reflektionens betydelse delas av pedagogen, som lyfter fram reflektionen som en betydelsefull förmåga i möte och arbete med andra människor.

Pedagogen vi intervjuade upplevde att han var ensam i sitt arbete med att utveckla OP-s. Han tror att det uteblivna stödet från kollegor och ledning var ett skäl till att utbildningen lades ner. Tillsammans hade man kunnat överklaga till Skolverket och strukturera om kurserna på OP-s. För att få en konstruktiv och hållbar utveckling i skolan krävs också att det finns ett intresse för utvecklingsfrågor i arbetslaget. Enligt Goodson (2005) bör beslutsfattarna utgå från och stödja lärarnas initiativ om de vill uppnå en positiv skolutveckling och en attraktiv skola för alla. För en hållbar förändring krävs också ett starkt ledarskap och en lidelse för arbetet (Hargreaves & Fink, 2008). Pedagogerna hade denna lidelse, men för att lyckas fullt ut måste denna lidelse vara gemensam med andra, vilket den i detta fall inte var. Han var övertygad om att OP-s var ett bra sätt att göra OP mer attraktivt, och denna övertygelse var en stark drivkraft. Vi funderar över varför pedagogen stod ensam när inriktningen skulle läggas ner. Fler lärare undervisade och mötte dessa elever och måste ha upplevt deras studiegäld och vi undrar varför de inte stöttade pedagogen. Upplevde de det lönlöst att ifrågasätta Skolverkets kritik eller var det direktiv från skolans ledning som hindrade dem?

5.3 Elevurval

Synen på hur man kan göra OP mer attraktivt och få fler elever att söka, var våra intervjupersoner ganska överens om. Pedagogerna var helt övertygade om att det enda sättet är att skapa en utbildning med kvalitet, där kvalitet bl.a. står för kompetens bland lärarna och att skolan lever upp till de löften de ger. Han menar att kvalitet vinner i det långa loppet, varken löfte om körkort eller utlandspraktik kan konkurrera med kvalitet. Även programrektorn och utvecklingssekreteraren håller med om detta. De anser även att bra marknadsföring är viktigt liksom att lärarna förmedlar en positiv inställning av skolan till eleverna. I enkäten som vi

lämnade till eleverna framkom det också att kvalitet är viktigt men ytterligare en annan anledning till att de sökte OP-s var att de fick behörighet till universitet och högskola. Dagens ungdom är som pedagogen säger, smarta, och tänker mycket på vilka fördelar olika program och inriktningar ger på sikt. Kvalitet är viktigt ur många aspekter. Enligt pedagogen är god kvalitet den absolut viktigaste förutsättningen i marknadsföringen av program. Kvaliteten måste genomsyra hela skoltiden genom att skolan erbjuder kompetenta lärare och håller givna löften. Att lärarna förmedlar en positiv inställning till skola och utbildning anser utvecklingssekreteraren också vara viktigt. Lärarnas engagemang och entusiasm överförs till eleverna som känner sig bekräftade, vilket enligt Stensmo (1997) är en viktig förutsättning för motivation och prestation. Läraren måste uppmuntra varje elev inom något område. Även lågpresterande elever måste uppleva att de är framgångsrika och kompetenta. Självkänslan befrämjas om eleven får en realistisk bild av sina möjligheter och gränser, styrka och svagheter. Enligt Stensmo finns olika typer av motivation. Inre motivation innebär att målen finns inom en människa i form av behov som ska tillfredställas, känslor som ska följas och potentiella resurser som kan utvecklas. Med yttre motivation menas att målen finns i den omgivande miljön. Vår slutsats är att läraren är skolans ansikte utåt och är en avgörande faktor för skolans rykte. Vi tror att elever tar reda på vilka skolor som erbjuder god kvalitet och har bra lärare. Vi håller med Stensmo om lärarens stora ansvar vad det gäller att se till alla elevers behov. Förmågan att motivera och överföra sin entusiasm till eleverna är en förutsättning för att få en skola för alla. Positiva, engagerade och entusiasmerande lärare är ett starkt vapen i kampen om eleverna. De flesta eleverna hade inte valt OP om inte OP-s hade funnits, eftersom deras inre mål inte hade tillfredsställts eller utvecklats genom vanliga OP.

Innan gymnasiereformen var OP ett attraktivt program. Det krävdes höga poäng för att komma in och eleverna var överlag högpresterande och motiverade. Pedagogen upplever att de elever som söker till OP idag inte är speciellt motiverade, vilket leder till att studiemotiverade elever söker sig till andra program. I den kommun som vi har gjort vår studie, är man mån om att tillgodose alla elevers förstahandsval. Alla som söker OP kommer in, vilket medför att elever med mycket låga meritvärden antas. Det här systemet, anser pedagogen, är en bidragande orsak till att OP fått så låg status och inte är attraktivt för studiemotiverade elever. Detta medför att det blir stor spridning på meritvärden, vilket enligt programrektorn leder till svårigheter att bedriva en bra undervisning. Eftersom alla kommer in på OP genom sitt förstahandsval, leder det till att studiemotiverade elever väljer andra program och statusen sjunker. Undervisningen måste därför läggas på en lägre nivå, vilket

inte blir stimulerande för de elever som vill mer med sin utbildning. Några av drivkrafterna vid lärande är enligt (Illeris, 2007) motivation, vilja och attityder. Motivationsproblem anser han vara en viktig orsak till att många elever faller ifrån på gymnasiet. I konkreta sammanhang handlar det oftast om en dubbel press på motivationen. Dels kommer den inifrån individen själv i form av osäkerhet, som handlar om vad och hur man ska lära sig och om man är tillräckligt bra. Dels kommer pressen utifrån i form av krav, förväntningar, striktare regler och större kontroll. Glasser (Stensmo, 2000) anser att det är skolans och undervisningens uppgift att utforma en verksamhet med kvalitet så att alla elever ska uppfatta den som meningsfull, stimulerande, rolig och betydelsefull. Maltén (1981) hävdar att om inte studierna känns meningsfulla och användbara dör snart den teoretiska kunskapen. Statistiken idag visar att 30 % av eleverna på OP inte fullföljer sin utbildning, (www.lo.se). Annan statistik visar att närmare 10 000 av alla ungdomar avbryter gymnasiestudierna under det första eller andra året, (www.skolverket.se). Ytterligare 20 000 ungdomar lämnar år 3 utan att ha grundläggande behörighet. Detta betyder att nästan var tredje ung person eller 30 000 ungdomar har ofullständiga gymnasiestudier bakom sig när vuxenlivet börjar. Vi tror att införandet av en lägsta intagningspoäng hade höjt utbildningens status och påverkat urvalet av sökande elever. Det känns inte rätt att en elev börjar på OP i tron att det är ett ”slappt” program och sedan får utstå ett misslyckande genom att inte klara det. Vi undrar vad som händer med alla dessa ungdomar med ofullständig gymnasiegång? Vad händer när de fyllt 20 år och kommunen inte längre har ansvar? Vår slutsats är att dagens skola inte är en skola för alla. I många fall finns för få valmöjligheter för de elever som inte klarar, orkar eller har motivation för teoretiska kurser. Skolminister Jan Björklund (SvD, 080901) anser att vårt samhälle inte fungerar om alla är akademiker, utan vi måste återigen satsa på yrkesutbildningar i Sverige. I artikeln framgår att den borgerliga regeringen antyder att t.ex. busschaufförer och undersköterskor inte behöver läsa svenska och engelska. Enligt läroplanen (Lpf 94) däremot står att gymnasieskolan ska fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som förberedelse för yrkesverksamhet och studier vid universitet och högskolor. Vi tycker dock inte att man kan jämställa alla yrkesutbildningar med varandra. Omvårdnadsprogrammet t.ex. är inte en renodlad yrkesutbildning, utan består av tunga och svåra teoretiska kurser, som kräver språkliga och till viss del även matematiska färdigheter. Andra yrkesinriktade program kanske inte kräver lika många kärnämnen. Många elever har inte förmåga eller intresse att läsa teoretiska kurser, därför tror vi att samhälle och skola skulle tjäna på fler lärlingsutbildningar. Enligt Linde (2005) förs en skoldebatt om nyttan av kärnämnen för alla i

gymnasieskolan. Han anser att de som går ett yrkesförberedande program upplever att de inte har nytta av alla kärnämnen som motsvarar den tid de måste lägga ner på dem.

Programrektorn upplever att det inte är helt ovanligt att elever som har det svårt med sig själva söker OP. Genom en utbildning söker man svar på de problem som man själv har. Detta är en grupp som också ofta faller ifrån då hon upplever att de får svårigheter med praktiken. Enkäten visar att flertalet av eleverna upplever att de fått en större mognad, insikt och förståelse, både för sig själva och för andra efter tre år på OP-s. De förstår sig på olika sjukdomar och psykiska besvär och har fått en annan inblick i människans beteende och vet hur de ska bemötas och behandlas. En vårdutbildning ger eleven en ökad förståelse för människors likheter och olikheter och lär den att på ett konstruktivt sätt hantera och reflektera över detta. Genom att lära om andra kan man själv växa som människa (www.skolverket.se). Vi håller inte helt med programrektorn, vi tycker inte att personliga problem nödvändigtvis måste innebära att man blir sämre som vårdare. Nästan alla människor har större eller mindre problem. Detta kan i stället göra personen mer empatisk och ge en större förståelse för andras problem och brister. Är problemen väldigt stora spelar det ingen roll vilken utbildning eller yrke man väljer, det påverkar förmågan att studera och arbeta över huvudtaget.

5.4 Nivågruppering

Pedagogen ser det som en fördel att ha OP och OP-s parallellt, eftersom de elever som inte vill läsa så mycket, men ändå vill bli undersköterskor, väljer OP. Om däremot endast OP-klasser finns, skulle man kunna nivågruppera utifrån intagningspoängen, genom att göra lite mindre klasser och ge de svaga mer stöd. Finns OP-s blir det ett automatiskt val mellan OP och OP-s. Programrektorn tycker inte att det är skolans uppgift att göra skillnad på elever. Det är oacceptabelt att ha nivågrupperingar och att eleverna känner att det finns A- och B-lag, . Som en elev i enkätstudien skrev: *"Eftersom OP-s varit mer studieinriktat (motiverat) känns det som vanliga OP blivit lite åsidosatt."* Nästan hälften av OP-s eleverna tyckte att de under studietiden märkt av avundsjuka eller rivalitet mellan sig själva och den vanliga OP-klassen. Det här med nivågruppering, känner vi, är ett väldigt laddat ord, ett negativt laddat ord. Däremot kommer vi inte ifrån att det finns för- och nackdelar med nivågruppering. En fördel är att vi skulle få mer homogena klasser och det skulle underlätta undervisningen för både lärare och elever. Undervisningen skulle kunna läggas på en för de flesta elever i klassen lämplig nivå och fart, vilket skulle bli mer stimulerande för den enskilde eleven, men det

skulle inte kännas rätt att dela in eleverna i olika klasser utifrån de meritpoäng de har. Hade OP-s funnits kvar hade det löst sig av sig självt, genom att de som är intresserade av en yrkesutbildning väljer OP och de som även vill ha en högre behörighet till senare studier väljer OP-s. Det blir spridning av meritvärden även då, men troligen inte lika stor. En viss spridning kan vara bra, vilket kan stimulera en del elever. Problemet kvarstår dock om eleverna själva känner sig som ett A- respektive B-lag. Gardner anser (Lindström, 2005) att varje människa besitter åtta intelligenser. Han menar att så gott som alla elever kan utveckla varje intelligens till en rimligt hög nivå, under förutsättning att de får lämplig uppmuntran, vistas i en stimulerande miljö och får god undervisning. Vi känner att tiden i dagens skola styr undervisningen. Vi tror också att elever kan utvecklas till en viss nivå, men då krävs stora resurser i form av tid och även speciallärare, vilket skolan inte alltid har.

5.5 Nedläggning av OP-s

Anledningen till att OP-s skapades var att höja statusen på utbildningen, genom att den gav både yrkesutbildning och särskild behörighet till vidare studier som handlar om arbeten med människor. Vården behöver duktiga undersköterskor/skötare, som även kan reflektera i mötet med svårt sjuka och döende patienter. Pedagogen tycker att undersköterskeyrket är ett av de viktigaste yrke som finns och då kan inte vem som helst antas. OP-s godkändes av dåvarande chefsrektor, som i sin tur fått klartecken från gymnasieförvaltningen. Vid en inspektion av Skolverket uppmärksammades att poängplanen inte var godkänd, det fanns inte utrymme för 300 poäng individuellt val. Både programrektorn och utvecklingssekreteraren anser att inriktningen inte kunde fortsätta, eftersom den inte uppfyllde kraven för de individuella valen. Pedagogen upplevde inget stöd från kollegor och ledning och valde att inte överklaga beslutet. Både programrektorn och utvecklingssekreteraren anser att OP-s är en parentes, som är över i Omvårdnadsprogrammets utveckling. Eleverna har alla positiva erfarenheter av utbildningen och är övertygade om att OP-s hade kunnat höja statusen på både utbildning och vårdirke och på detta sätt lockat fler ungdomar till vården. Alla elever tyckte det var tråkigt att inriktningen inte fick finnas kvar. De kände sig förbigångna när OP-s lades ner, ingen lyssnade på deras åsikter. I detta förändringsarbete har ledningen och Skolverket inte lyssnat på alla parter. Både pedagogen och eleverna kände sig förbigångna. Enligt Lpf 94 är det viktigt i utbildning att eleverna har ansvar för att planera och genomföra sina studier och att de har inflytande på innehåll och former. Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer. Förändringar inom utbildningar är lätta att föreslå men svåra att

genomföra och att hålla vid liv (Hargreaves & Fink, 2008). OP-s är ett exempel på detta. Planering och start av inriktningen tog lång tid att genomföra och den gick inte att behålla. Vi har i vårt arbete kommit fram till att inriktningen var mycket uppskattad från elevernas sida. Innehållet var väl genomarbetat och genomtänkt och hade allt det som behövdes för att ge både en gedigen yrkesutbildning och en särskild behörighet till högskolan. Vi som är sjuksköterskor vet av erfarenhet vikten av duktiga undersköterskor. Det är en generell skillnad på en sjuksköterska som först arbetat som undersköterska och en som gått vidare direkt från ett teoretiskt program. Vi tror att genom OP-s fångades dessa duktiga elever upp, som annars inte hade sökt OP. Fler elever måste rekryteras till vården, eftersom statistik visar att i framtiden kommer det att bli en stor brist på undersköterskor.

5.6 Avslutande kommentarer

Undersökningarna som ligger till grund för vår uppsats har i stort sett utförts enligt våra planer. Uppsatsen har belyst tre personers tankar och uppfattningar samt en OP-s klass syn på inriktningen. Vi har inte kunnat hitta litteratur, forskning eller andra uppsatser från svenska universitet eller högskolor som lyfter frågor om just Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning. Fler intervjuer på skolan med t.ex. allmänlärare kunde ha tillfört mer. Vi anser också att det hade varit intressant att intervjua en representant från Skolverket angående den kritik, som riktades mot OP-s, samt en sjukvårdspolitiker för att höra deras syn på inriktningen och hur de ser på Omvårdnadsprogrammets utveckling. Vi vet att OP-s finns i andra kommuner och det hade varit mycket intressant att studera och jämföra kursplaner och individuella val. Detta hade tillfört arbetet ytterligare dimensioner. Under intervjun med programrektorn och utvecklingssekreteraren upplevde vi att det var svårt att få svar på några frågor och intervjun kändes inte helt bekväm just då. Detta gjorde att den intervjudelen inte blev så ingående som vi hade hoppats. Vi hade också tänkt lämna ut enkäten till ytterligare en OP-s klass men fick en känsla av att detta inte var lämpligt eller önskvärt.

Sammanfattningsvis anser vi att vi har uppnått vårt syfte och fått svar på de frågeställningar vi hade. Resultatet har visat oss att OP-s var ett bra försök till att göra OP mer attraktivt. Alla är överens om att god kvalitet är viktigt för att höja statusen och intresset för OP. Utan stöd och förankring från ledning och kollegor är det emellertid svårt att genomföra en hållbar förändring. Det behövs eldsjälarna i ett förändringsarbete och det är viktigt att de får det stöd och den hjälp de behöver från ledning och kollegor. Antalet sökande till OP fortsätter att

minska och det behövs nya tankar och idéer och ett ökat samarbete mellan skola och samhälle för att skapa ett attraktivt program och en hållbar förändring. Vårt arbete visar att det går att göra förändringar i skolan, men det är svårt att vara ensam i ett utvecklingsarbete. Vi hoppas att uppsatsen kan inspirera och motivera andra lärare till nya försök att förbättra och utveckla skolan.

Enligt Vygotskij är människor alltid på väg mot att erövra nya sätt att tänka och nya sätt att förstå världen. När man erövat en ny färdighet, uppkommer nya utvecklingszoner i relation till mer avancerade problem och så fortsätter det livet igenom (Säljö, 2005).

Referenslista

Tryckta källor

- Bell, Judith. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik* (4:e uppl). Lund: Studentlitteratur.
- Carlgren, Ingrid. (2005). Vad har hänt med läraryrket? A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (ss. 258-285). (5: e uppl). Stockholm: Liber.
- Carlgren, Ingrid., & Marton, Ference. (2005). *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Goodson, Ivor. F. (2005). *Vad är professionell kunskap? Förändrade värderingar av lärares yrkesroll*. Lund: Studentlitteratur.
- Gustavsson, Bernt. (2002). *Vad är kunskap?* Stockholm: Liber.
- Hargreaves, Andy., & Fink, Dean. (2008). *Hållbart ledarskap i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Hargreaves, Andy. (1998). *Läraren i det postmoderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Illeris, Knud. (2007). *Lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Linde, Göran. (2005). Historien om en radikal omdaning. A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (ss. 12-44). (5: e uppl). Stockholm: Liber.
- Lindström, Lars. (2005). Gardner om hur vi tänker. A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (ss. 213-235). (5: e uppl). Stockholm: Liber.
- Lpf 94. *Läroplan för de frivilliga skolformerna*. Stockholm: Fritzes.
- Maltén, Arne. (1981). *Vad är kunskap?* Malmö: Gleerups.
- Patel, Runa., & Davidson, Bo. (1994). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Stensmo, Christer. (1997). *Ledarskap i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Stensmo, Christer. (2000). *Ledarstilar i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Stensmo, Christer. (1994). *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundgren, Gunnar. (2005). John Dewey – reformpedagog för vår tid? A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (ss. 79-106). (5: e uppl.). Stockholm: Liber.

Säljö, Roger. (2005). L. S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär. A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (ss. 108-132). (5:e uppl.). Stockholm: Liber.

Trost, Jan. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Törnquist, Agneta. (2006). *Vård och omsorgsassistenters kompetens*. En litteraturgenomgång. Socialstyrelsen. Arikelnr: 2006-123-39

Webbsidor

Chalmers. Tekniskt basår. Hämtad 12 september, 2008, från Chalmers:

http://www.chalmers.se/sections/vill_studera/hitta_din_utbildning/utbildningsprogram/tekniskt_basar

Den nya gymnasieskolan - problem och möjligheter, SOU 1997:107. Hämtad 15 september, 2008, från Regeringskansliet:

<http://www.regeringen.se>

Dir. 2007:155. En kompetensreform inom vården och omsorgen om äldre. Hämtad 11 september, 2008, från beslut vid regeringssammanträde:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/85/96/823e7024.pdf>

LO. 2004:4. Hur står det till med yrkesutbildningarna i gymnasieskolan? Hämtad 13 oktober, 2008, från Landsorganisationen:

[http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/0224F888BD0C8242C1256FD40021E98C/\\$file/Gymnasieskolan.pdf](http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/0224F888BD0C8242C1256FD40021E98C/$file/Gymnasieskolan.pdf)

Norman, Helena. (2008). Nyhetsbrev: Alla elever ska erbjudas plats i gymnasieskolan.

Hämtat 11 september, 2008, från Skolverket:

<http://www.skolverket.se/sb/d/2425/a/13322>

Polishögskolan. Krav för att bli antagen till polishögskolan. Hämtat 11 september, 2008, från Polisen:

<http://www.polisen.se/inter/nodeid=7817&pageversion=1.jsp>

Regeringen satsar på yrkesutbildning. (2008 09 01). Svenska Dagbladet. Hämtad 6 oktober, 2008, från Svenska Dagbladet:

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_1644417.svd

Skolverket. Bättre resultat i gymnasieskolan men många avbryter studierna i förtid. Hämtad 6 oktober, 2008, från Skolverket:

<http://www.skolverket.se/sb/d/203/a/12195>

Skolverket. Elever i gymnasieskolan läsar 1994/95. Hämtad 11 september, 2008, från Skolverket:

http://www.skolverket.se/content/1/c4/80/14/TAB4_2web.xls

Skolverket. Elever i gymnasieskolan läsåret 2007/08. Hämtad 11 september, 2008, från Skolverket:
http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/12/61/Gy_Elever_Riksniv%20E5_Tabell%203a.xls

Skolverket. Gymnasieskolans program. Hämtad 29 september, 2008, från Skolverket:
<http://www.utbildningsinfo.se/sb/d/195/a/397>

Skolverket. Publikationer. Villkor och vägar för grundläggande yrkesutbildning (2002). Hämtad 11 september, 2008, från Skolverket:
<http://www.skolverket.se>

Studentum. Sjuksköterskeprogrammet. Hämtad 11 september, 2008, från Studentum:
http://www.studentum.se/Sjukskoeterskeprogrammet_180_hp_20468.htm

Vetenskapsrådet. Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad 16 september, 2008, från Vetenskapsrådet:
http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

Välfärd och skola, SOU 2000:39. Hämtad 11 september, 2008, från Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/content/1/c4/28/59/91f79397.pdf>

Samtal

Samtal med pedagogen 14 maj, 2008.

Samtal med Studie- och yrkesvägledare 14 maj, 2008.

1. Tycker du att elevurvalet på OP har förändrats sedan gymnasiereformen i början av 1990-talet? Och i så fall på vilket sätt?
2. Varför tror du att OP har så låg status bland ungdomar idag?
3. Finns det pågående diskussioner i din arbetsgrupp om vad som kan göras för att förändra OP?
4. Vad tycker du om lokala inriktningar på gymnasiet?
5. Vad anser du om att gymnasieelever idag har så många valmöjligheter vad det gäller kurser? För- och nackdelar?
6. Vilken roll hade du i samband med OP-s uppstart och avslutning?
7. Tror du OP-s lockar elever som annars inte hade sökt omvårdnadsprogrammet?
8. Vad tycker du om att OP-s kurser till största delen redan är bestämda?
9. På OP-s är 100 p valbart. Vad tycker du om det?
10. Vilka möjligheter och begränsningar finns med programmet?
11. Vad tror du om att ha OP och OP-s parallellt?
12. Hade du velat ha kvar OP-s? Varför/varför inte?
13. Hur mycket lyssnade man till OP-s elevernas åsikter?
14. Vem är det som bestämmer om vilka inriktningar som ska få finnas? Skolverkets roll?
15. Varför har programmet lagts ner?
16. Finns det andra, bättre sätt att locka elever till OP?
17. Hur ska kommunala skolor tackla konkurrensen med friskolor?
18. Är Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning ett alternativ till att göra Omvårdnadsprogrammet mer attraktivt?

Enkätfrågor

Bilaga 2

(Om dåligt med skrivutrymme, använd baksidan)

1. Varför valde du Omvårdnadsprogrammet med samhällsinriktning (OP-s)?

- Mitt egna val.
- Jag valde som min kompis/mina kompisar.
- Mina föräldrar påverkade mig.
- Studievägledaren rådde mig.
- Annat alternativ. Vilket:.....

2. Hade du valt OP även om samhällsinriktningen inte hade funnits?

- Ja.
- Nej. Vad hade du valt i stället (ett alternativ) och varför?

.....
.....

3. Vad tycker du om att ni endast haft 100 p egen valbar kurs?

- Mycket bra.
 - Bra.
 - Mindre bra.
 - Dåligt.
 - Mycket dåligt.
- Kommentar:

.....

4. Är det någon kurs som du saknat att inte kunna välja?

- Ja. I så fall vilken/vilka?.....
- Nej.

5. Finns det något annat du saknat på OP-s?

- Ja. I så fall vad?
.....
.....
- Nej.

6. Tycker du att OP-s är en bra/dålig utbildning?

☒ Bra. Motivera!.....
.....

☒ Dålig. Motivera!.....
.....

7. Har du märkt av avundsjuka eller rivalitet mellan vanliga OP och OP-s?

☒ Ja. På vilket sätt?
.....

☒ Nej.

8. Kan du rekommendera utbildningen till någon annan?

☒ Ja. Varför?
.....

☒ Nej. Varför?
.....

9. Planerar du att läsa vidare i framtiden?

☒ Ja. Till vad?.....

☒ Nej.

☒ Vet inte.

10. Vet du varför inriktningen inte längre existerar?

☒ Ja. Vilken är orsaken?.....

☒ Nej.

11. Vad har utbildningen gett dig?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Utrymme för egna åsikter och funderingar!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tack för din medverkan,
Katarina Nilsson
Helena Söderman

Omvårdnadsprogrammet

Ett val för framtiden

Bilaga 3

*En bred universitets och högskolebehörighet och samtidigt en yrkesutbildning.
Det finns fyra olika inriktningar att välja på.*

Är du intresserad av att arbeta med människor och har tänkt söka **SAMHÄLLSPROGRAMMET?**

På Omvårdnadsprogrammet finns **INRIKTNINGEN OMVÅRDAD MED SAMHÄLLSINRIKTNING.**

Här får du en mycket bred universitets- och högskolebehörighet men samtidigt en yrkesutbildning. Du kan efter gymnasiet söka till de flesta utbildningar som innebär ett arbete med människor. Exempel på utbildningar är psykolog, polis, socionom, sjukgymnast, arbetsterapeut, massör, tandhygienist, naprapat, lärare, sjuksköterska och ambulanssjukskötare.

Du får under 20 veckors praktik en möjlighet att på gymnasiet möta den verklighet som väntar dig om du tänker studera vidare och utbilda dig till yrken som innebär ett arbete med människor. Du får läsa kurser som har en direkt koppling till detta arbete men du läser naturligtvis också alla kärnämnen. Denna inriktning kräver en hög studiemotivation då du läser mer teori än vad man gör på övriga profiler.

För att du skall kunna få 20 veckors praktik gör du inget eget val inom individuellt valt ämne utan dessa poäng räknas in i de gemensamma kurserna. Denna inriktning väljer du från början när du söker programmet.

► [Läs mer](#)

Övriga tre inriktningar **Hälso- och Sjukvård, Psykiatriskt arbete och Omsorger om utvecklingstörning väljer du i årskurs två.** Dessa inriktningar har en mindre andel allmänna ämnen vilket innebär att du inte får lika bred universitets- och högskolebehörighet men det är en kvalificerad utbildning som kräver att du är studiemotiverad. Under tre år får du lära dig mycket om samband mellan kropp-själ-hälsa och sjukdom. I dessa inriktningar ingår också 20 veckors praktik.

► [Läs mer](#)

Är du intresserad av:

Att få kunskaper som du har nytta av hela livet

Att få göra 20 veckors praktik under fyra olika perioder inom sjukvård, psykiatri och omsorg med möjlighet till utlandspraktik under en av perioderna.

Att få tio körlektioner, halkbana och teori betald om du har godkända betyg i de olika kurserna.

Att få behörighet att söka vidare till Universitet och Högskolor för att

att studera till t ex psykolog, ambulanssjukskötare, sjuksköterska, polis, socionom, lärare, sjukgymnast, arbetsterapeut och tandhygienist.

Att snabbt under din gymnasietid få möjlighet till ett sommarjobb

Att direkt efter utbildningen kunna få jobb inom olika verksamhetsområden beroende på vad du är intresserad av.

Då skall du välja Omvårdnadsprogrammet!